

Лезги Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 18 (10819) хемис 4-май, 2018-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Дагъустанда - Европадин чемпионат

(Ихътин акъажунар 1976-йисуз - Ленинградда, 2006-йисуз Москвада къиле фенай)

Эмираслан ШЕРИФАЛИЕВ

Къуршахар къунай Европадин чемпионат - Россияда спортдин чехи сувар Дагъларин уълкведа, пагъливанрин маканда къиле физва. Гъар са дережада виликамаз хъсан гъазурвилер акуна, Дагъустан Республикади машъур спортсменар, абурун терефдарар, хейлин туристар ва спортдин и жуъредал рикл алайбур къабулна. Абурун патал вири шартлар тешкилнава.

Европадин чемпионатдин тамашачийрин арада къуршахар къунай международный федерациядин президент, олимпийский международный комитетдин исполнкомдин член Ненад Лалович, РФдин спортдин министр Павел Колобков, Россияда къуршахар къунай федерациядин президент Михаил Мамишвили, пуд сеферда олимпиададин, са шумуд сеферда дульниядин, Европадин, СССРдин чемпион Александр Медведь, грекринни римлуйрин жуъредай пагъливан, государствовин ва политикадин деятель, РФдин Игит Александр Карелин, къуршахар къунай Россиядин федерациядин сад лагъай вице-президент, Европадин комитетдин вице-президент Георгий Брюсов, Россиядин регионрин къилер, машъур спортсменар ава.

Чемпионатдин официальный пай, ам ачуунин чехи мярекат 1-майдиз къиле фена. Ам Россиядин Федерациядин Президент Владимир Путинан патай тебридин чар къелуналди Дагъустан Республикадин Кылин везифаяр вахтуналди тамамарзай Владимир Васильева ачухна. Президентдин Чарче къейднава: “Девлетлу тариҳдади ва медениятдалди, аъвалийрин рикл ачухвиледи ва мугъманпересвиледи, ина арадал атанвой единоборствирин къетен школадалди машъур Дагъустан Республикади сифте яз Международный ихътин зурба турнир къабулзава”.

Чна машъур спортсменрин тъваралди ва ѡъалийвилералди гъахъулдаказ дамахзавайди алава хъувуна Владимир Васильева. Ада чемпионатдин тешкилатчириз сагърай лагъана.

“Къуршахар къун и региона спортидин виридалайни рикл алай жуъре я, - къейдна П. Колобкова. - Дагъустанви спортсменрин чехи агалкъунри уълкведа ва адайлай къеце патани агъзурралди жегъилар спортидин и жуъредал машъул хъунал руъгъламишна. Ахътинбурукай сад яз хъай Али Алиеван тъваруних спортидин и гуърчег дворец гала. Европадин 35 ульквидин векилри иштиракздавай и акъажунри виризас спортидин халис сувар багъишда, халкъарин арада алакъяр мягъемаруник пай кутада. Къуршахар къунал

рикл алайбурун жергяр мадни къалинарда!”

Н. Лаловича чемпионатдин иштиракчияр, судьяр, тренерар, къуршахар къунай международный федерациядин векилар тебрикна, дагъустанви пагъливанрин агалкъунрал дамахна.

- Нянин хийирар, Дагъустандин зурба халкъ! Зурба вучиз лагъйтла, къу спортынин спортидин тариҳда чин тъварар къизилдин гъарфаралди кхъенва. Зурба вучиз лагъйтла, Дагъустандин векилри РФдин Президентдин, спортидин министрдин, къуршахар къунай уълквидин федерациядин къумекдади ихътин шартлар арадал гъанва. Къе чун ва къун патал къве сувар я: 1-Майдин ва къуршахар къунин! - къейдна къуршахар къунай международный федерациядин речьберди. Ада мугъманар патал санаторийра, мугъманханайра авай шартларикайни съубъетнана. Н. Лаловича и кардик чин пай кутунвай гъар садаз къуршахар къунай международный федерациядин, вири иштиракчирин, спортсменрин, судьярин ва тренерин патай сагърай лагъана.

Майдан къулердайбурун, манияр луѓудайбурун - театрагизованны шоудин иштиракчирин ихтиядра гъантна. Чемпионатдин и пайни къетленди, гъейрандардайди, рикл аламукъдайди хъана.

Артух хъанва

Республикадин МФЦ-дин векилди ТАСС-диз хабар гайвал, 2017-йисуз Даѓустандин шеъррани районра авай МФЦ-ри, санлай къачурла, 3,058 миллиондив агакъна государстводин ва муниципалитетдин къуллугъар къилиз акъуднава. 2016-йисав гекъигайтла, им 60 процентдин артух я.

Виридалайни газаф къуллугъар чилерихъ галаз алакъалу месэлайрай къилиз акъуднава. Миграциядин ва яшайишдин месэлайрихъ галаз алакъалу яз МФЦ-риз атай агъалийрин квадарни газаф хъана.

Алатай 1976-йисуз Даѓустандин меркезда авай МФЦ-риз къумек герек яз зур миллиондил артух инсанар атана. Къейд ийин хъи, МФЦ-рай 2017-йисуз ганвай госпошлинадин къадар 130 миллион манатдиз барабар я. Идакай 64 миллион Даѓустандин бюджетдив агакъна.

Алай вахтунда чи республикадин МФЦ 56 централдикай ва къурулушдин 435 подразделенидикай ибарат я.

Нумрадай къела:

ОБЩЕСТВО

Лезгистан - ХМАО - Югры

Лезгийри ана чадин активистрихъ газаф санал “Лезгияр” тъвар алай регионрин уртах общественный гъверкат арадал гъанва. Чи ватанэгълиири чадин халкъарин векилрихъ газаф лап халисан амадавилин, стхавилин алакъяр хъузва. Газаф мярекатар (суварар, юбилеяр, меҳъяр...) санал къиле тухузва. Икк чи-чебни, хайи чални, культуруни, хъсан адемарни хъузва. Маса халкъарини абуруз гъурметзава, хейлин края гъамта чешне къачузва.

► 3

ИРС

Ахъзерг Мирзе Али риклел хъана

Мирзе Али къазидин дережа чехи я. Адан къамат эбеди авун, девлетлу ирс къватмал хъувуна, несилирив ахгакъарун чи буржи я. Лезги театрдин колективдиз алимдин къаматдал сөзънеда чан гъидай ният аеа...

► 5

ЭКОНОМИКА

Къумек артухарда

Хуърерин чаяр дурумлудаказ виликди тухунин программа давамарнава. И программадиз финансар чара авунин сергъятра аваз яшайишдин рекъяр къумекдин пул 424 хизандив агакъна, 44,4 агъзур квадратный метр яшайишдин къвалер ишлемешиз вахкана, пуд хуръ газламишина, хуърера къенепатан цин турбаяр тухвана, райцентрайтив агакъарзавай рекъер ремонтна...

► 6

УМУМЪР

Аял хизандиз къабулун еке суваб я

Етим аялар яшайишдин къвалералди таъминарун чи везифайрик акатзавай лап важибул месэла я. Гъавиляй адаз къетлен дикъет гузва. Райадминистрациядин иштираквал аваз, 2015-2017-йисара 6 аял яшайишдин къвалералди таъминарнава.

► 7

ОБРАЗОВАНИЕ

Герек пешекарап гъазурзава

Мектебдани, вуздани хъсандиз къелиз алахъай, рикл алай мурад къилиз акъудун патал чирвилер ва тежриба къачур пешекарап хъсан гележегни жеда. Шегъердиз ракъурзавай веледдал датланда дидебубадин гъузчывал хъун герек я.

► 8

ХАБАРАР

Чечнядин лезги министр

Кардив мукъофидвди эгечизавай халис пешекар гъар 1976-йисуз къуллугъдин рекъяр вини дережадиз хаж хъуни адан алакъунриз Чечнядин къил Р. Къадирова лайихлу къимет гузайвилин гъакъиндай шагъидвалзава. 2016-йисан 28-апрелдиз Э. Сулейманов Чечнядин здравоохраненидин министрвие тайинарна.

► 12

► 15

Зегъметчийрин сувар

Хийир ЭМИРОВ

Виликан хытн активвал амачтлани, Майдин суварик профсоюзрин векилрин иштиракални аваз, вишералди инсанар чин аяларни галаз экъечизава.

Са вахтара Виридуныядин зегъметчийрин рейсадвиллин югъ хвиз къейдзай майдин сувариз къе Россияда Гатфаринни Зегъметдин сувар лугъзува. Ада зегъметчи инсанар, жегъилар, ветеранар садзана. И кар чаз 1-Майдиз меркездин Гъамзатован тъварунихъ галай къучеда (Яргыдидин къунедилай агъадихъ, къилин майдандал къван къуче автомашинриз агалнавай), паркара акуна.

1-Майдин сувар улкъведин вири регионара гурлудаказ къейдна. Чи республикани къулухъ галамукач. Махачкъалада Урурсин госдрамтеатрдин виллик квай майдандал зегъметчийрин сувариз талукъ митинг къиле фена. Пайдахар, жуъреба-жуъре рангарин шарар гъилера авай инсанри “Зегъметчийриз - лайхлу мажиб”, “Жегъилриз - кутугай къвалахъ”, “Дагъустанвийриз - лап хъсан яшайиш” гафар къенвай транспарантарни гвай.

Гъамзатован тъварунихъ галай къучеда халкъдин художественный сеняткарин ярмарка-выставкани кардик квай. Шеърээльгийриз Кубачидин, Гоцатлдин, Балхардин, Испикрин, Сулевкентдин ва Унцукулдин устларри гимишдикай, къизилдикай, кларапасдикай, сарикай, рангарин гъларикай гъзурнавай ва хъенччин гъзел, гъар сад гъйранардай шейэрэз килигдай мумкинвал хъана. Иллаки аялри, жаванри аламатдин шейэрэз паря итиж ийизвай. Художники гъа чакадал сүретар, шикиларни чуѓавзвай.

Республикадин искусстводин устадри суварин иштиракчийриз хъсан концерт гъзурнавай.

Къват хънавай вирида сувар төбике авуналди, Дагъустандин профсоюзрин

организацийрин Союздин председатель Абдулла Мегъамедова зегъметчияр сад хънин, абуру рейсадвал къалурунин важиблувал къейдна.

- Сад лагъай май чи макъсадрин, истемишунрин садвал, рейсадвал къалурзай сувар я, - лагъана ада.- Алай вахт регъядти я лугъуз жедач. Къвалахъ гузвойбурун ихтиярар артухарнава, абуру, чиз кълан хъанмазди, жуъреба-жуъре бальнайралди зегъметчияр къвалахдилай чукурзана. Ихтияр амалрин виллик пад чна вирида санал, сада-садаз къумекиз, къуна къланда. И карда зегъметчийриз сифте нубатда къумек гузвойбур профсоюзар я. Чарасуз ъялгана къланзай месэлэяр мадни ава. Дагъустандин агъалийрин мажибар, улкъведин маса регионр гекъигайла, гъвечибур я. 1-Майдилай абуру са жуъре хжак жеда, амма гъвечибур яз амукуда. Чина хуърун майишатда къвалахзай ксари виридалайни тимил мажиб къачузва. Бюджетдин къурулушда кеспидик квай глафбурун виридан мажибарни 10-11 агъзур манатдилай виниз алатзавач. Заз инанмишвал ийиз къланзая, республикадин къиле акъвазнавай ксари, депутатри и месэлэдада хъсанвилихъ дегишвилер твада.

Митингдад РД-дин Халкъдин Собранидин депутатар, жуъреба-жуъре партийрин, организацийрин векилар раҳана ва абуру исята чи улкъведиз виридалайни глаф ислягъвал хънин, мяъкемарунин иғтияж авайдакай, гъа са вахтунда улкъведин авадбал, къудраттувал, халкъарин асайишвал, мублагъвал обществодин вири къуватар, къатар сад хънунилай аслу тирдакай лагъана.

Митингдин иштиракчийри зегъметчи инсанрин ихтиярар хънин, абуру къвалахдади, кутугай мажибдади тъьминаруниз талукъарнавай къаар къабулна.

Суварин шад мярекатар республикадин вири шегъерра ва районра къиле фена.

Совещание тухvana

2018-йисан 28-апрелдиз “Сулейман-Стальский район” муниципальный райондин администрацияда РД-дин Гъукуматдин Председателдин заместитель - чилиз ва эмениндииз талукъ алақъайрин рекъяй министр Екатерина Толстиковадин регъбервилк кваз хуърерин чайра чилер ишлемишнин къвалах къайдадик кутунин месэлайрай совещание къиле фена.

Совещанида райондин къил Нариман Абдулмуалибова, райондин депутатрин Собранидин председатель Штибиг Мегъамедханова, Россельхознадзордин, Росреестрин, Роспотребнадзордин, Росприроднадзордин, Дагтехкадастрин, МФЦ-дин векилри, райондин къилин заместителри ва райадминистрациядии талукъ тир къурулушрик ақатзавай пешекарри, хуърерин администрацийрин къилери ва жавабдар къуллугърал алай маса ксари иштиракна.

И серенжем чилер хуърерин поселенийрин, муниципалитетдин, республикадин ва федеральный къурулушрин ихтиярда юридический бинейраллаз хънин нормативно-правовой база пайгардик кутунин рекъян картадал” амал авунин, гъакъин хуърерин мулкарин серъятар дульгуңдаказ тайнарунин макъсаддади къиле тухвайди я.

Хуърерин поселенийрин администрацийин къилерихъ галаз чилериз ва эмениндииз талукъ паспортдин гъар са тереф веревирд авурдалай гългъульниж и жигъетдай рехъ гузвой са жерге кимивилер

къалурна. “Хуърун поселенидин паспорт тамамди, вири терефар вилив хуъзвайди хънин герек я. Ана сергъятар, атунрин лишанар, генплан, гъакъин эцигунар къиле тухунин, чил ишлемишунин тестикийарнавай квайдаяр, комплекснадаказ вилик финин программаяр авайди ва са жерге маса терефар къалурун герек я”, - къейдна Е. Толстиковади.

Чилер пайгардик кутунин къвалахар районда эхиримжи сеферда 1965-йисуз къиле тухвайди я. И кар фикирда къуналди, министрди и месэлэ гъялун, гъакъин и къвалах алақъалу ийидай маҳсус штаб тешкилун чарасуз тирди къейдна.

Екатерина Толстиковади хуърерин мулкарна хуърун майишатдин метлеб авай иллаки глаф къиметлу чилерин гъакъыккы кадастр арадал гъун ва реестр түкъурун герек тирди къалурна. Идалай гъейри, ада гъялзавай месэлэдай гъихътин серенжемар къиле тухун лазим ятла тайнарун ва абуру кардик кутунин къвалахдив эгечүн тапшурмишна.

Сулейман-Стальский райондин администрациядин пресс-къуллугъ

Общество

Лезги
газет

1-Майдиз Мегъарамдхуърун районда Гатфаринни Зегъметдин сувариз талукъарнавай сенрежемар къиле фена. И суварик Ленинградский областдин Тосненский райондади делегацийни атанвай.

Рикъел хин, 2016-йисан августдиз Мегъарамдхуърун райондин къил Фарид Агъмедова Ленинградский областдин Тосненский райондади галаз санал къвалахунин гъакъиндай Икъардал къулар чуѓунай. Адан сер-

Гульгульар ачух яз

гъятра аваз жуъреба-жуъре рекъерай программаяр ва проектар умъурдиз бажармишава.

Тосненский райондай тир дустари 1-Майдин суварин мярекатра иштиракун медениятдин хиле тайин тир программаяр ва проектар къилиз акъудунин карда нубатдин кам къачун я.

Мегъарамдхуърун райондин культурадин центрадин дараматдин къилел пакамлай музыкадин сесери агъавалзавай. Райондин агъалияр сувариз гъазур жезвай. Райцентрадин къучейра агъалияр гъилера жуъреба-жуъре рангарин шарар авай чин аялрихъ галаз къекъвзвай, виридан гульгульар шад тир.

Агъалийриз сувар райондин къил Фарид Агъмедова мубаракна. “Им вири несилин зегъметчийрин, чин баѓрия ерийрал рикъел вирибурун сувар я. Зегъметдин яратмишунрин тегъерда эгечүн, ашкъидалди къвалахун -им общество вилик финин вахиблу шарт! я. Къе чна зегъметчи инсанар тебрикза. Чна зегъметда къазанишишнавай агалкъунрал шадвалзава. А агалкъунри чаз район экономикадин жигъетдай вилик тухудай, инсанриз къулай шартлар яратмишдай мумкинвал гузва. И ийкъара чна чехи несилин гъакъисагъвилин зегъметдал риклерадамах авунин къетен гъиссер аваз къимет эцигзава”, - лугъузва тебрикда. Райондин къилин тебрикда агъалийрихъ сагъламвал,

хушбаҳтал ва зегъметда цийи гъалибвилер хъана къланзайвайди алхишнава.

Мегъарамдхуъре, культурадин центрадин дараматдин вилик суварин шадвилер иштиракун патал вири несилин векилар къват! хъана. Суварин концертрин программадив эгечдадли вилик Мегъарамдхуърун райондиз Ленинградский областдин Тосненский райондин делегацийдин къиле аваз атанвай Владимир Дернов ракана. Ада райондин вири агъалийриз гатфарин гъзел сувар рикъин сидкъидай мубаракна, Мегъарамдхуърун район, санлай чи чехи Ватан - Россия агад хъана къланзайвайди къейдна.

Суварик къват! хънвайбурун вилик В. Дернова маниярни тамамарна. Ам вичин ватанда шансондин рэп-музыкадин гъед хъиз машъур хънвай манидар я. Ада “Россия - зи хайи къвал” ва маса манияр устадвиледи тамамарна.

Гульгульай концертдин программа Дагъустандин культурадин работники – республикадин районрай ва шеъррэй атанвай мумгъанри, гъакъин Мегъарамдхуърун райондин векилри давамарна. Билал Эскендерова, Телли Къарибовади, Давуд Абдулмежидова, Назиля Сайдалиевади, Седагет Сайдовади ва масабуру тамамарай манияр къват! хънвайбуру хушвилледи къабулна.

Мегъарамдхуърун райондин администрациядин пресс-къуллугъ

Важиблу месэлайрикай

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай киш юкъуз Махачкъалада, Къумукърин А. Салаватован тъварунихъ галай театрда региондин “Дагъустандин журналистрин Союз” общественный тешкилтадин IV конференция къиле фена. Адан къвалахда 100-далай виниз делегатри иштиракна. Президиумда РД-дин Гъукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Анатолий Къарибова, Дагъустандин милли политикадин рекъяй министрдин везифаар вахтуналди тамамарзай Татьяна Гамалей, РД-дин информатизациядин, алақъайрин ва массовый коммуникацийин министрдин везифаар вахтуналди тамамарзай Рашид Акавова, республикадин Къилин ва Гъукуматдин Администрациядин информационный политикадин Управленидин руководитель Тамара Чинненяди, Дагъустандин журналистрин Союздин председатель Али Камалова, “Гъакъикъат” газетдин къилин редактордин заместитель Зикрула Ильясова, машъур журналист Алибер Абдулгъамирова чаяр къунвай.

Дагъустандин журналистрин Союздин председатель Али Камалова конференция улкъве ва республика патал са акъван регъядти тушир девирда къиле физвайлал фикир желбна. Гъа са вахтунда и девирдихъ лишанлу вакъиянри авайди, республикадин пуд газетди, гъакъин Россиядин журналистрин Союзди 100-йисан юбилеяр къейд авруди рикъел хъана. Гульгульай вичин докладда ада алатанавай 5-йисан къвалахдин гъахъгъисаб къуна, “Дагъустандин журналистрин Союз” РОО-дин Уставдин везифаарал ва месэлайрай акъвазна. Республикадин журналистрин Союзди къилин фикир гузвойбу-

рун жергедай яз ада редакцийин материально-технический база хъсанарунин, милли газетар патал кадрияр гъазурунин, райондин газетрал ацалтзай четин месэлайрикай лагъана. Республикадин милли чларал акътазавай газетар патал йисалай-суз пулдин таъватар тимил чара авунал, нетижада ида газетрин чинар тимиларунал гъизвайлал фикир желбна. А. Камалова милли чларлар къважунин месэлани къарагъарна, алатай йисуз Дагъустандин журналистрин Союзди и месэлэдиз талукъ яз къиле тухваныймярекатрикай лагъана.

Анатолий Къарибова конференциядин делегатар республикадин къиле авай ксарин тъварунихъ табрикна, Дагъустандин журналистрин Союздин председателдин докладда неинки журналистик, гъакъин вири дагъустандийрик къалабулух кутадай месэлайр къарагъарнавайди къейдна, милли газетар патал кадрияр гъазурунин вахиблувилайкай ракана.

Милли газетра къвалахдай пешекарар гъазурунин месэлэдади Рашид Акавовни акъвазна, ДГУ-дин журналистикадин отделенидин муаллимни яз, ада вуз акълтларзайбурун ва милли газетрин алакъа мягъемарун лазим тирди къейдна.

Конференциядал Т. Гамалей, “Илчи” газетдин къилин редактор Р. Башаев, республикадин ТОКС-дин командир, генерал-майор О. Муртазалиев ва маса ксарни ракана.

Дагъустандин журналистрин Союздин председатель ва правленидин членар хъягъуниз талукъ сечкияр къиле фена. Нубатдин 5-йисан вахтунда тешкилтадин къиле Али Камалов хъя хъувуна.

Эхирдай Дагъустандин журналистрин Союздин “Къизилдин лекъ” премиядин лауреатив шабагъар вахкана.

Цийи къвалер, цийи умудар

Гъазурайди -
Рагнеда РАМАЛДАНОВА

И иикъара Сулейман-Стальский райондин Къварчагърин хуъре лишанлу вакъия къли фена: Бабаеврин хизандив цийи къвал шад гъалара ишлемишиз вахкана.

Рикел хин: алай йисан 18-январдиз Къварчагърин хуъре яшамиш жезвай Бабаеврин хизандив къвали цай къуна, ам михъиз канай. Гъльгуунин юкуз райондин Кыил Нариман Абдулмутилибов чкадал фена. Къвалерин иеси Тават Бабаевдин пулдин къумек гана. Бабаев-

фондуни къвалахдиз еке къимет гана, адан кълие авай ксариз чухсағыл малумарна. “Дүньядал хъсан инсанар газф алайдахъ чун мад сеферда инамниш хъана. Мергъяматлувилин “Инсан” фондуни къумекдади, гъакъни чарадан тіл жувандай къуналди са рикли ачухвал къалрунади са куруу вахтунда Бабаеврин хизан патал цийи къвал эциг хъувана. Заз мергъяматлувилин “Инсан” фондуни, гъакъни Къасумхурел кардик квай адан филиалдин кълие авай ксариз, райондин имамрин Советдин председатель Гъасан Амахановаз, Къварчагъвийриз ва мергъяматлувал къалурай гъар са касдиз чухсағыл лугъуз къланза-ва”, - къейдна Н.Абдулмутилибова.

рин хизандив “Корчагский” СП-дин администрациядии къумекна.

“Лезги газетди” вилиқдайни хабар гайди тир, Бабаеврин хизандив мергъяматлувилин “Инсан” фондуни (генеральный директор Мугъаммадрасул Альмиров) ва Сулейман-Стальский районда кардик квай адан филиалди иллаки еке

Мярекатдал рахай амай вири ксарини, гъа гысадбай яз “Корчагский” СП-дин къил Жалил Къурбанмегъамедова, Гъасан Амаханова, “Инсан” фондуни векил Эльмар Ярлиева, агъсакъалрин Советдин председатель Зейнуллагы Наврузова, хуърун собранидин депутат Даир Ярлиева ва масабуру мергъ-

кумекар гана. И фондуни малумат гай-ила Бабаеврин хизандив тіварунихъ пулдин тақыттар чара авурбурун арада райондин Кыил Нариман Абдулмутилибов, райондин администрациядии къилин сад лагъай заместитель Лацис Ору-жевин авай.

Икк, “Инсан” фондуни иштираквал ва къумек галаз, 4 варзни алат тавун-маз, Бабаеврин хизан патал 56 квадратный метрдин цийи къвал эцигиз ва аниң къиене патан къвалахар къилиз акъудиз алакъана.

Къвал шад гъалара ишлемишиз вах-кунизд талукъарнавай мярекатдал рахай Нариман Абдулмутилибова “Инсан”

яматлувилин серенжемдин иштиракчи-риз сагърай лагъана.

Къвалин сагъиб Тават Бабаевдин райондин муниципалитетдин, “Инсан” фондуни кълие авай ксарин, гъам пулдин тақытрапади, гъамни теселли гуналди къумек гай тъар са касдин тіварцыхъ алхищдин гафар лагъана.

Къварчагъвияр патал хъанвай мад са хъсанвал: мергъяматлувилин серен-жемдин сергъятра аваз “Рычал-Су” за-водди Къварчагъиз хъвадай яд гъанва. Ярлиеврин хизандив патай савкъат-алай аямдин вири истемишунриз жаваб гузтай спортдин комплекс - и мукъвара ишлемишиз вахкуда.

Дүстүлини мулькъвер Лезгистан - ХМАО - Югры

И чалар чи редакциядиз атана хейлин вахт тир. Чебни гъич виливни хүн тавур чкадай -Ханты-Мансийский автономный округдай, Алексей Иванович Ларионов лутъудай касдилай.

Чар келайла, гъавурда акуурвал, ана, а яргъа вилаятра чи Къиблепатан Дагъустандай фена, къвал-югъ кутуна, дүстүлелди, стхавилелди яшамиш жезвай агъалийрин (чебни - вири жегъилар) къадар газф я. Лезгийрикай ана 13 агъзурдалай виниз агъалияр ава. Чипни шей гъасилдай хилера, эцигурнал, законар хульдай органра, медицинадинни образованин, илимдидин идараира гъакъисағыл, пешекарвал, устадвал къалурзава.

Лезгийри ана чадин активистрихъ галаз санал “Лезгия” тівар алай регионрин уртах общественный гъерекат арадал гъанва. Чи ватанэгълийри чадин халкъарин векилприхъ галаз лап халисан амадагвилин, стхавилин алакъаяр хульзува. Газф мярекатар (суварар, юбилеяр, меҳъерар...) санал кълие тухзува. Икк чип-чебни, хайи чални, күлтүрени, хъсан адетарни хульзува. Маса халкъарин абуруз гъульметзава, хейлин края гъатта чешне къачзува.

Чина ихътин алакъайриз къуват гузвой вири къегъалриз сагърай лугъузва. Къуй стхавилин руьгъдин мулькъвер мадни гъяркъува гужлубур хъурай!

А.И.Ларионован чар ва шириар лезги чалаз элкъурун акъван регъят тушир. Гъавиляй газф сеферра чун къулухъди чугуниз мажбур хъана. Амма гила, и Майдин ва Чехи Гъалиб-вилин суварринг вилик чаз абур “иливардай” ва лезги чалал азаддиз раҳурдай мумкинвал жағъана. Геж хъанаттани, а къвалах авунал чна шадвалзава.

“Лезги газет” гъамиша куь къуллугъда акъвазнава, играми дустар!

Мерд АЛИ

Лезги халкъдиз - зи чалар

Алексей ЛАРИОНОВ,
“Лезгистан” ктабдин автор, шашар

Лугъуда хъи, эгер вуна циз (вацуз, гъульпүз, къубудиз, вириз ва икк мадни) гимишдин пул вегъеитла, умьурда ваз гъик хъайттани, мад сеферда а чайриз хтун къисмет жеда. За Каспий гъульпүз, Самур, Сулак вацтариз, са шумуд булахдиз гимишдин пулар вегъена. Амма мад сеферда Дагъустандиз хъфидай баҳт заз хъана. Яттани, гъа акур са сефердани Дагъустанди зи бейнидиз авур таъсир вири умьурда рикелай физеа.

Инсанрин мугъманпересвил, ачухвил, мердвали, дагъларин тақабурлувили, вацтарин гурлувили, Къубачидин заргаррин нехижирин жанлувили, гъилелди хранвай гамарин зарлувили... заз къетлен дүньяяр багъишина. Вири завай гысадбизни жезвач. Виридалайни къетленди а кар хъана хъи, заз лап вафалу, чипхъ далу акализ жедай умудлу дустар - лезгияр жағъана! Мадни зун паталди къимет эцигиз тежер кар ам я хъи, зи дустар - лезгияр, са шумуд йисар алатаила, Дагъустандив газф яргъара авай зи патав - Кефедиз акъттана! Гъабуркай сад тир зи вафалу лезги дуст Жалал АБДУРАЗАКЬОВАЗ ва адахъ галаз санал вири лезги халкъдиз за и чалар бахшава.

Лезгияр

Кавказдин дагълара,
Лацу къилер - агъсакъалар
Къунвай вили аршара,
Цифер гъатда гарун хура,
Алчудар жез маръалар,
Чичи акъатай гамариз чеб гагъ ухшар жез.
Лекъер анжак элкъвезд-хквезд,-
Ульткемвиллин лишанар.
Абуру тикрар ийизва жед
Лезги халкъдин игитвилиз
Теснифнай дастанар...

Мугъманперес, вижданперес
Зегъметчияр, женчияр,
Илимдаар, дустар серес,
Къульдердайла - кефчияр!
Къван атлуда, ракъ гатада,
Фу чрада, хеб хъуда...
Хъсан ульткем краалди
Шаркъ патан ирс-деб хъуда!

Имтигъанар хъанач тимил -
Дүнья тирвал лезгияр
Чиканва къе, ачух яз къил,
Къалинни яз дердияр.
Хъун паталди руьгъни гъевес,
Къулни, къастни бубайрин,
Лезгийрикай тир конгресс
Гъанва гелел рухвайри.

Тимил хъанач рекъера зун,
Дустар тимил жағъанач,
“Аллагъ къумек вирибуруз”,
Гаф кватайла, лагъана.
Умьур четин я имтигъан,
Къанды дуствал, итимвал,
Зун бахтту я, заз жағъана.
Зи дустарин лигимвал!

Алукъдайла Яран сувар,
Лугъузва за дустариз:
Къуй экү хъуй исляй цавар,
Рехъ гурай күб къастариз,
Къуй “Лезгия” хъурай машгъур,
Халкъар санал агулиз.
Яд ксарни, абур аку,
Хъурай теквал алуудиз.
Мермердилай хъана мъгъем,
Ад аршариз акъудиз...

“Лезгинка”

Са сеферда Дербентда зун
Хънай лезги меҳъерик.
Гъич рикелай физвач а дун,
Лувар кутур къвачерик.

Рикелай фич, умьурар физ,
Ахтинг мешрэб, ахтинг сир.
“Лезгинка” къуль гар я, заз чиз,
Ялаврикай ганвай цир.

Жегъилди лув гуда цавуз,
Рушал элкъвезд, лекъ жеда.
Къугъ жеда руш ихътин чавуз,
Къвачик инжи векъ жеда.

“Лезгинкадиз” генг я майдан,
Урсатдин дүзенра.
Ни ийидач тариф адан,-
Атлу хъиз я уъзенгра!

Мехъер, белки, жеда сефил,
Тахъайла а къуль ана.
“Асса!” - къарагъ, къучагъ жегъил,
Гъунар къалур чаз вуна!

Кубадани а къуль иер
Заз майданда акунай.
Къульпүнк квай азад аскер
Лентиниз за къачунай.

Урус чалай таржумаяр - Мерд АЛИДИН.

Берлиндин къван...

Райсудин НАБИЕВ

Зи хайи хуруун тарих - им адан бажарагыл рухвайринни рушарин баркаллу крап - бинеяр я. И крарик гъвеччи-чехи гзафбуру чепелай алакъдайвал пай кутуна, хуруун тівар хажна. Гъхтингурал жергеда АЛИМИРЗОЕВ Урдиханни ава.

Ам 1909-йисуз дидедиз хъана. Хизан кесибди тир. Дидени буба фад рагьметдиз фена. Урдихана са тике фу къзанмишун патал масабурун мал-къара хъз, алакъдай къвалахар ийз хъана. Мектебда көлиз алакънч. Къятунар, хци зигъян хън себебяз, Урдихана вичи-вичиз көлиз чирна. Гъа са вахтунда хийрлуп краарани ишириакна.

Гъа икл, жегъиль гада яз, адаа колхозрикай, абурун къурулушдикай хабар, ахта чирвилерни хъана. Инизи-аниз, машин - трактор авай чкайриз физ, гъилер, парталар ягъярай къацаңа хваз, адаа вичиз машиндин къвалахар чирна. Эхирки, Урдиханакай шофер хъана.

Хууре колхоз тешкилна 6 йис алатна. Урдихана Абасалиев Мегъемедагъядихъ галаз санал колхоздиз ХТЗ-трактор хъана. Кар алакъдай итим яз акуна, Урдихан Къварчагъа тешкилай колхоздин председателике къвалахиз ракъурна.

Ватандин Чехи дяве башламишайла, жегъиль председатели армиядиз фена. Техникадин рекъяя алакъунар аваз акурла, адаа женгинин машин ихтибарна, командирди ам вичин везифайрин гъавурда туна. Гъа сифте йикъарилай гътүнна, жарабдар ва чарасуз герек чкайрив Урдихана "Уралзисдалди" аскерар, сұрысет, яркъар ва маса лазим заттар агаъзиз хъва-

на. Ара-бир къезил хирер жезвайтани машинди хъсандин къуллугъна. Урдихан вичин машинни гваз Берлиндин патарив агаънна. Къизгъин ягъунар физвай са арада адан машин бомбайрик акатна. Вич-вичеп Урдихан госпиталда хтана.

Хирер сагъ хъхайла, Урдихан Алимирзоев къвализ раҳкурна. 1946-йисуз ада колхоздиз полуторка машин хъана, адаа къвалахна. Къвед-пуд диссалай ам Къасумхурун МТС-диз механизм яз къвалахал къабулна. Гъа са вахтунда ада "Рычалсу"-дин цехдани зегъмет чуғазвай. Вичин умъмур Урдихана техникалад къвалахуниз бахшна, яргъал диссалар беълерлуда-каз зегъметни чуғуна.

Чехи буба - чи дамах!

Наргиз АГЬМЕДОВА,
Арслан ГЪАБИБОВ,
Мегъарамдхуруун райондин Советский хуруун юкъван школадин ученикар

Дидедин сұғыбеттрай чаз жуван ата-бубадин къеъалвиерай газар ван хъана. Са ата-буба вай, пуд авай къван чахъ! Абурукай садни чан аламаз акунан.

Пуд стхани Ахъцегъ райондин Ялцугърин хуярый дяведиз фена. Сад-садан патарив газар, абуруз чли санал дяве тухузвайди чизвачир. Пудни Ленинграддин фронтирин офицерар тир.

Виридалай Чехи стха - чи ата-буба, лейтенант ГЪАБИБОВ Магъарам Сафарович батальондин комиссар тир. Гъабибов Буба-кулан стха - старший лейтенант - пулеметчикирин ротадин командир; гъеччи стха Гъабибов Гъамидуллағы, старший лейтенантдин чинда аваз, автоматчикирин взводдин командир хъана. Абурун Ленинград душмандин гъалкъадай акъудавай. Гъар сеферда женинин фидайла,

офицерри мукъва-къилияр, хайи ерияр ри-кел хизвай, ида абуруз къуватарни гузтай. Магъарам Сафаровичан викъегъвилай хууре риваятар ама. Адаа мукъвал-мукъвал мектебдиз классдин сятериз теклифдай.

Февралдин ваңран йикъарикай са юкъуз, ССР-дин Яракъулу Къуватрин 50 йис жезвайла, "Дагестанская правда" газетдиз диссалар корреспондент А. Донскоян "Ленинград хуярый" къил ганвай макъала ақынна. Ингъе адан куруп мана-метлеб: "Им 1943-йисан мартдин ваңра Ленинграддин фронтирда хъайи вакъниа я. Ленинград - Москва ракъун рехъ тирвал фашисттин чапхунчиріх галаз къизгъин женгер къиле физвай. Нубатдин са женина замполит Гъабибов вилик кваз физвай. Садлагъана кул-кусра адаа вич гъилин пулеметдин лишандик кутазвай немс акуна. Ада винтовка хажна, амма душмандин пулемет "ракана". Бахтунах хъиз, политрукдіх галукънч. Замполити немсерал вегъена. Ада, Җайлапанди хъиз, гитлерчидал вегъена немс ғынал секинарна. Гила адаа гъиле тапанчи авай фашисттин офицер акуна. Замполит къундахдалди бушарда..."

Газетдин и чук гилани хизандин альбомда хуярый. Хуурьнивийриз и макъалади екез таъсири. Абуру газет гъилий-гъилиз вугузвай. Бубадин къилив къевзvай мугъманри чухсагъулдин, шадвилин ва гъйранвилин гъиссер къалурзовая.

Са къадар ваҳт алатаула, Гъабибов Магъарам твәрәлжыларин КПСС-дин Лугадин горкомдин 1-секретардин чар хтана. Ингъе адай са шумуд Җар: "Ватандын вағалувилин Күй чешнедалди, чна жегъилар тербияламышава. Вири крара абуру къегъал ата-бубайриз, бубайриз, дидейриз ва вахариз вағалу яз тъазурда. Лугадин чил душмандик азад авунин активный ишириакидиз чна риқын сидкъидай чухсагъул лугузва..."

Гъар 1943-йисуз ата-буба Лугадин чилел баъба мугъман хъиз физвай. Гъар 1943-йисуз майдин йикъара ам са полкуна хъайибүрүх галаз гурушши жезвай.

Зегъметда лигим хъана

Хийир ЭМИРОВ

Чи дагъларин хуверер Ватандин Чехи дяведин цаяривай, инсафсуз, къизгъин женгеривай ярға авайтани, дяведин къукъумурин ван, гум, ялав абурув агаъздавай. Аскерринг чарапай, Советтин информ-

бюродин хабаррай, гагъ са, гагъ маса хизандиз хквездай чулау телерай... Дидейрин перишан вилерай, са кап фахъ шехъздавай аялрин рикъ къазундай сесерай, ял ядай мажал аваир, юғди-ийфди къвалахаздавай яшлубурун, жаванрин, дишегълийрин ачу тежевзай гульгульрай...

Чин аялвал дяведин диссалар ацалтай инсанырз а ваҳт рикъел хизис къан жедач. Вучиз лагъайтла, абуруз шад, къайгъусуз аялвал акунч, абуру диссалар вири азабар чин назик беденралди гъиссна. Ахътин аялрикай сад хлекви АСЛАНОВ Салман Мустафаевичи тир. И сеферда туш хайила, ада рикъел хизис гатлунна.

- Дяве башламишайла, зи къуд йис тир, сұғыбетдив эгечна къе-пака 80 йисав агаъздавай Салман Мустафаевич, республика-дин государстводин идарайрин профсоюз-рин комитетдин председателдин замести-тель. - Чехибурун чаз лагъайтла, къадар ханачиртлани, чна, аялри, къилел нағъакъан са гъыхтин ятлани дүшүшүш атанвайди къатланай. Гъикъ лагъайтла, чи дидеяр шехъздавай, кимел итимар къватл жез, чкин хъийизвай, ахпа са десте итимар вири жемятди реке туна. Гъа береда чаз "дяве" гафни ван хънай.

Ахпа и ва "фронт" гафар чи япара мукъвал-мукъвал гъатздавай: "Дяведиз физвай", "фронтдиз ракъурзава", "дяведай чар хтана", "дяве ярғал физвай", "дяведи чи бала-яр къирмишава", "я Аллагъ, и залум дяве мус күттэгъ жедайди я", "фронтдиз мадни къумек гана къланзва..."

Фронтдиз жемятди къумек гузтай. Тандал бегъем партал алачиз, руфуна са кап фу аваачиз, юғди-ийфди къвалахаздавай. Колхоздин чулылера, никъера, ялахара, фермайра, калун участокра. Гъасилздавай сұрсытқан фронтдини реке тазвай. Чи дидейри, сұрғадикайни хкудиз, фу, гъери, какая, ниси фронтдиз ракъурун патал райондай къевзvай ксарив вахкудай.

Чехибурун чаз галайвал ийиз, чни незвайдакайни атлаз гуз алахъздавайтани, каш алат тийидайди тир. Хуурьнивияр сұрсытдин пъарайдиз арандин хуверериз фидай. Чи дахни гъар 1943-йисан Стлалдал, Хъартасрик, Лукларик, Къуба патас фидай. Дидейри чаз нек, паларин, клахарин фу, чирғын, мичер, хъчар гудай. Гатфарин сифте къилерай никълерай къачлалар, къевер жагъуриз, недай чна.

Гатун эхирал, генерал гене къутягъунал вил алаа ақъваздай чун. Никълериз физ, къилер къватл хъийидай фикир аваз. Къаралури гъабурни къватл хъийиз тадачир, колхоздин девлет я лугуздай. Чун молотилкадин къваларини къватл жедай. Самарикай түкъурздавай къунтлара, таяира гъяхъдай чун, къульуын, мухан сад-вад твар гъат хъийидатла лугуз. Бязи къаравулар, хурунбур тиртлани, инсафсузбур, регымисузбур жедай. Абуру никълериз кас ахъайдай. Мергъяматлубуру чинеба чун никълериз ахъайдай, гъиле гъатай къульуун къилерин газа.

Хейлин хуурьнивияр, гъатта тамам хизандар кашакди къенай. Бязибур арандиз фейи чайра, цаяр къвез, рагьметдиз фена. Рикъел къени алатздавач, а шикил гилани вилерик ква, Хидирниби лугуздай итим авайди тир хууре. Ам, цаярикид къей итим, калай яцарин алераллас хканай. Адан рушари ийизвай йикъар акурла, чун, аяларни, шехънай.

Диссалар ийисарин хъуытларни парал къевибур, къалин живер авайбур хънай.

Дагълара живерик акатна, рекъе-хулье къаю къуна рагьметдиз фенай бязибур. Бегъем партал алачирвиял, руфуна зат авачирвиял.

Мустафа даҳди, нубатдин сеферда арандиз фидайла, хизанди тухванай. Зазни цаяр атанай. Са йис къван хъана зун начагъиз. Заздатлана хинидин дарман гузай дидени азарлуп хънай.

Дяве лап чуру, мусибатдин кар тирди чаз фад чир хънай. Хуурьнивийриз "фронт-да аскерар телеф хънай" лугуз хабар гузай чарар хвэз башламишна. Гагъ са, гагъ маса магъледай шелрин ванер къедай. Чи таяр-түшер аяларни бубаяр амачир етимриз элкъвездай. Гена хъсан, гъа чавуз хуре (устар Гъазиди ягъай къванцикай эцигнавай къвалера) етимар патал интернат ачунай. Ара-бир аниза заведующий Къужаева Жевгъерата зун хътингурзун звердай, чизвай, чунни гишила авайбур тирди.

Хуурьз дяведай, зи рикъел аламайвал, сифте яз Мегъамедэмин Нежведилов хтаний. Адахъ са къвач галамачир. 1944-йисан 1-Майдин сувар тир. Школадин гъяятда суфраяр ачхунавай. Къуд пад дишегълияр, къульзекар ва аялар тир. Къеци ийиз, хурудал ордени нур гузай ярғы шинелни алаз столдихъ Мегъамедэмин Агъмединович атайла, чун, аялар, тим-тик акъвазнай. Ада гужлу ва яцу сесиналди "Яшамышрай чи генералиссимус Сталин!" лагъайла, залай зурзун алахънай. Ада мадни давамарнай: "Чи гъунарлу къушунри Сталинан регъбервилек кваз фашистар тергизава, къе-пака абуру душмандин къил вичин хараплада кукъварда ва вири инсаннаныт фашистриң зулумдикай азадда. Чи къеъаларни Гъалибвал газа хъведа".

Эхъ, фашист дарбадаг авур чи къегъалар хтаний. Гъуллейрин гелер, хирер алаа, беденрик къуркъушундин күлсар кумаз. Мамедов Хеби, Асланов Вели, Эмиров Абдулкерим, Гъамзатов Гъажикъадир, Гъажимуратов Абумуслим, Рамазанов Гъамид, Агъмединов Межид, Хидирнебиев Ниттиф... Садбур - дяве күттэгъ хъанмазди, мадни садбур са тимил геж хъиз. Есирада гъатай-бүрни хъана, абуру мадни геж аххътнай.

Дяве күттэгъ хъайи йисуз зун школадиз фенай. Чахъ я ткабар, я дафттарар ава-чири. Муаллимри ахъайдавай тарсар рикъел хузыз алахъдай. Захъ чулау чарарин яцу са дафттар авай. Ана за мелдадли къхи-нардай. Алуқайдай парталрикай рахайтлани гъакъл тир, дидейри гъиле гъатай парчайрикай цванвай перем, къула жир авай шалвар. Хъуытлун варцара диде-буба мадни къеве гъатдай, аялрал алуқайдай шей гъат тийиз. Мумкинвал авайбур устаррив хъицикърикай күлтарт цваз тадай.

Четинвилер, азабар вирида акуна. Иллаки чи дидейриз, дишегълийриз. Къалин, яшайишдин къайгъуярни ийиз, вирида колхоздин къвалархарни ақладарнай. Абуру ла-пагар, маларни хвена, цанаарни цана, векъерни яна, гвенарни гвене, фронтда фашистрихъ галаз женгер чуғазвай аскерриз гульпультар, элжекарни храна. Дидейриз чнани гъар са карда жедай къумекар гудай. Абуру чулын къвалархар алаудайла, чун гъеччи стхайрихъ, вахарихъ гелкъведай.

Гъа са вахтунда чна школада хъсандин къелн авуна. Гъа чавуз муаллимри гайи тарсары чаз вириди еримишдай, мадни чирвилер жаждай, пеше къачудай мумкинвал гана.

Диссалар ийисар рикъел хуналди, заз са кар къейд ийиз къланзва, - ақалтларна вичин сұғыбет Салман Мустафаевича, - гъа зулуматдин, четин чавуз чи инсанрихъ Советтин Армия гъалиб, пакадин юғ хъсандин жедайдархъ инанмишвал авай. Чун четинвилера, зегъметда лигим хъана. Гъавиляй абуру гъакъисагъвилелди зегъмет чуғуна, аялрал дузы тербия гана, государствоин планар артухни алаңурна. Гъайиф хъи, къе чахъ гъахътин инанмишвал амач. Чун чи хтулрин, птулрин гележек гъихътиндид жедайдарлугуз фикирри къунва. Дұньяда къизгъинвал артух жезва. Такурай абуру дявеяр...

Дашемир ШЕРИФАЛИЕВ

Ахцегъ райбиблиотекадин келдай-бурун залда и йикъара Ахцегъ Мирзе Али дидедиз хәйидалай инихъ - 250 йис, рагъметдиз фейидалай инихъ 160 йис тамам хъунуз талука мярекат къи-ле фена. Ана райондин къиле авайбу-ру, интеллигентциядин, общественностдин векилри, Лезги госмуздрамтеатрдин дестеди, алимдин невейри ишти-ракна.

Къватл хъанвайбур тебрикуналди ва зурба алим, камалэгъли, къази, шаир, общественный деятель Мирзе Алидин къетен лайхувилер лишанламишза-вой делилрикай гаф раҳуналди, мяре-

Ахцегъ Мирзе Али рик'ел хана

кат райондин къил Осман Абдулкеримова ачухна.

Ада къейд авурвал, Ахцегърин азад обществодин къази, зурба камалэгъли ва ватанперес яз, Мирзе Алиди 1839-йисуз, гъеле къеле эцигдалди вилик, урус пачагъдин генерал Головинахъ галаз баришгъвилин икъар кутлуннай, Ахцегъбар барбатунин курхулувилкай хвенай.

бист зурба алимринни шаиррин - Рагъманкъульудин, Магъарам эфендидин, Ахцегъ Гъашиман, Абдурагъман эфен-дидин, Ахцегъ Нуридин, Ахцегъ Гъажи-дин - арада Мирзе Али къазидин дере-жа чехи я. Адан къамат эбеди авун, девлетлу ирс къватл хъувуна, неслирив ахгакъарун чи буржи я. Лезги театрдин коллективдиз алимдин къаматдал сель-неда чан гъидай ният ава...

1848-йисуз имам Шамилан къушун-ри Ахцегъа урусрин къеледал вегъел-лани, алимди, дагъвийрин гележег Уру-сатдихъ галаз санал жериди чиз, Шамилан тереф хвеначир. Вичин чехи буба Агъмедкъульудивай къачунвай же-рятъвилин чирвилер ишлемишуналди, къеледа урус аскерар сагъар хъийиз хъанай...

Марагълу рахунар Ахцегъ Мирзе Алидин умъурдинни яратмишунрин месэлайрал машъул алим, шаир, Лез-гийирин госмуздрамтеатрдин къилин режиссер, Дагъустандин халкъдин артист Азиз Мирзебегова авуна.

Пудра гъаждал фена хтай, лезги (аджам), араб, түрк, фарс чаларал шии-рар къиз хъай Ахцегъ Мирзе Али Да-

гъустандин арабист шаиррин арада сад лагъайди тир. Лап вини дережадин культурадинни чирвилерин (алимдин хуси библиотекада гъар жуъре илимрин 500-далай гзаф ктабар авай) инсан яз, ада дузы 50 йисуз Самур округдин къазивал авун дамахдай кар я...

- Лезгистандин къадим ва баркаллу макан Ахцегъри лезги медениятдин кутунвай пай зурбади я, - лагъана Мирзебег Мирзебегова. - Сифте яз лезги те-атр, лезги газет, светский мектеб ина ара-дал атана. Лезги чалал сифте ктаб ах-цегъвиди чапдай акъудна. И сиягъ мад-ни давамариз жеда. Лезги театрдин кол-лектив патал Ахцегъбар иллаки баягъ: милли театр арадал гъайibur ахцегъ-вияр ва 1905-1949-йисара театрдин ма-канни Ахцегъбар хъана. Ахцегърин ара-

Дагъустандин халкъдин шаир Шагъ-Эмир Мурадован - 105 йис

фатдин михъивал, умъурдал къарувал, мутьульбатдин гужувал авайвиял я. Вири и лишанар адан яратмишунриз хасбур я".

Намуслу я хайи диде-бубадиз
Гъурметдайди, къайгъу чугваз рикливай.
Умудралди килигдайди дульньядиз,
Мурадрихъни аваз анжах экъувал, - шаирди
вичин эсерар датлана насиғатдинни инсан-
пересвилин, ватанпересвилинни виждандин
михъивиликай хъенва. Дидедихъ рикл кунин,
адаз гъурмет авунин, адан къайгъу чугунин
темайрай хъенвай шиирап даим гerekbur я:

Кеферда варцар акъудайтлани,
Гъульун деринриз авудайтлани,
Са клаач амлана галудайтлани,
Зайифарда за зи рикл ялав,
Хкееда азиз дидедин къевалае...

Ш.-Э.Мурадован яратмишунрин къилин тэ-
майрикай сад мутьульбатдинди я. И эсерин
гузелвал, назиквал гъар са касдиз хуш жеда.

Шагъ дагъларин шагъ хътин хва Хтулди - халудикай

Малик ГЪАЖИЕВ, шаир, педагог

Алай йисуз Дагъустандин халкъдин шаир, вирибуруз гзаф истеклу хъай гъузел къилихрин инсан, лезги эдебиятда вичин лайх-лу гелтур Шагъ-Эмир Билалович МУРАДО-ВАН 105 йис тамам жезва.

Къульзум жеда тъбиат,
Къульзум жеда вацлар, вирер, гъульерни,
Тарих фейи гелерни,
Хажалатар, дердерни,
Ярдин вили вилерни...
Гзаф чавуз тухвана зун хиялди,
Фикир къуна арушна са суалди:
“Вуч авуна на тарихда Ватандин?
Гъихътин гелер тұна вұна виждандин?”

- хъенва шаирди вичин са эсерда. И суалдиз жаваб адан яратмишунрин рехъ, ширирн таъсирлувал ва гъузелвал, ада халкъдиз авур къуллугъ ва къанивал я... Шаирдин сиф-тегъан гъвечи ктаб, “Хушбахт Дагъустан” тұвар алаз, 1949-йисуз чапдай акъатна. Гъа-йисуз ам СССР-дин писателрин Союздин членвилизни къабулнай...

Ш.-Э.Мурадов Москвада ва Махачкъала-да акъатай гзаф ктабрин автор я. “Хушбахт Дагъустан”, “Лацу лифер”, “Дагъвидин ман-нор”, “Рахазва Шагъдагъ”, “Рикл-риклиз”, “Рагъ ва мутьульбат”, “Шалбуз дагъдин шагъвар”, “Багъа декыкъая”, “Чун вири ду-стар я”, “Нин савкъат хъсан я?”, “Викель Камал”, “Гъиссерин сесер” ва масабур.

Ш.-Э. Мурадовас Расул Гъамзатова “Ислягъвилин лиф” лагъанай. Шаирдин гъар са эсер халкъдин умъурдикай, рикл мурад-рикай, абурун дердерикинин къисметрикай хъенвай. Адан ширирнин халкъдин мечин яратмишунриз мукъва хъун ва чалан михъивал хас я. Гъакл тирвилля шаирдин гзаф ши-ирап манияр яз композитори музықадал эцигнава, еке гъевесдивди абуру сөрнегъри-лай, радиодай лугъузва ва яб акалзана.

Ш.-Э. Мурадован яратмишунриз, эсерин къетенвилериз ва жуърейриз литературадин критики, алимри ва эдебиятдада рикл алай гзаф ксари къимет ганва. Заз инал абуру тик-рар хъувун герек яз аквазвач. Гъакл ятлани, адан яратмишунар бес къадарда ва фагъум-лувиленди ахтарышнавач, лайхул къиметни гъелелиг ганвач.

Рикл михъивилидели, шаирдин къаматдиз ва адан яратмишунриз дериндай фикир гуналди, адакай пары хъсан келимаяр “Гъиссерин сесер” ктабда зи гъурметту дуст, къелемдин стха ва чи гъузел шаир Мерд Алиди лагъанва: “Шагъ-Эмир Мурадован лезги манийрин бажарағылу устад я. Адан позэзия-дин гъар са эсер са гүвзгүз, са къешенг нур хъиз аквазва. Им адахъ жумарт рикл, мари-

Чебни саки вири чи манийриз элкъенва:

Зи къаншардал ацуь, гүзел,
Ваз манияр лузууда за.
Ви гуърчег тұвар алаз мецел,
Вавай илгъам къақчуда за!..

* * *

Вун перишан акур чавуз
Рагъ цифедик акатда зи.
Дердинин ағы къақан қавуз
Кай риклай акатда зи...

Ш.-Э.Мурадоваш къван ярап-дустар, ис-
теклу мугъманар ва, адахъ рикл куз, ғамиша
адал къил чугваз къведай жегъиларни яшлуб-
бур яраб маса касдихъ хънатла?! Гилан аям-
дин гзаф (ъам яшлу, гъамни жегъил) шаирри
ва писателри чеб адахъ галаз таниш тирдал,
ада чипз гайи илпамдин ва къайгъударвин
тарсалар дамахзана. Гзаф ярап-дустар хъиз,
адал мукъвал-мукъвал къил чугваз чи маш-
түр манидара тир Рагымат Гъажиева, Ду-
рия Рагымова ва масабур къевдей.

Ви манийри хуш таъсирда деврандиз,
Сятералди яб гуз кланда инсандиз.
Сиел мили хъульрун алаз, хизандиз
Вун мугъман хъун шад сувар я, Дурия...
Зи чалар ваз савкъат яз за багъишина.
Гъар са гафни ваз зи рикл алхиши я.

Яшамиш хъухъ баҳтаваряз, Дурия! - къе-
ней шаирди вичин Дуриядыз баҳшнавай ши-
ирда. Дустарал рикл алай къвале мугъманар
бул хъайла, кефир къумбар хъанвай вах-
тунда ада лугъудай: “Къуй зи къвалер, мугъ-
манрив ацана, дар хъурай, амма зи риклни
къвалин раклар абуруз гъамиша ачу я!”

Садра шаирдин къвале заз, столдихъ
ацуьна, дикъетдивди сұғыбетдал машъул
хъанвай рагъметлу Забит Ризванов акуна. И
чавалди шаир заз Межид стхадин къвалени
акурди тир ва чун танишни хъанай.

Забит муаллимди Шагъ-Эмир халудиз
къласадин гъвечи къватидиз ухшар авай са
заты къалурзай. Адал шаирдин шишил чу-
гунвай ва къаникай чаларни хъенвай (рагъ-
метлу Забит Ризванова ам халис художни-
ки хъиз түккүрнавай). Ингье а царапар:

Шагъ дагъларин шагъ хътин хва,
Ваз салам я яргъарай!
Заз ван къеезва ви манийрин
Дагъустандин дагъларай!

Будиз гъвечи, руғырдиз чехи,
За къужахда къада вун!
Къватына вири, Къуба патан
Цукъвер юкъва тәвада вун!

Гъа ихътин шишил шиширдин къве бендни
галағ разыметлу Забит Ризванова Межидаз-
ни баҳшнавай...

Им бес асурия амукъдай ирс тушни!..

Дегишвилер кухтунва

2018-йисан 1-январдилай юзан тийидай эмениндиз талукъ законодательстводик кухтунвай бязи дегишвилер къуватда гъятнава. Абурун арада виридалайни важиблубурук сергъятар дүм-дузыдаказ тайнар тавунвай участокдикай жуваз къандайвал менфят къачунал къадагъа эцигун, "дачайрин амнистиядин вахт" давамарун, гъакъни долевой къайдада яшайишдин къвалер эцигунин хиле цийи истемишунар акатзана.

Сергъятар дүм-дузыдаказ тайнар тавунвай участокдикай менфят къачунал къадагъа эцигун

Россиядин Федерациядин Гъукуматди 2012-йисан 1-декабрдиз къабулай «Юзан тийидай эмени государствоудин кадастрдин гъисабдиз къачунин ва юзан тийидай эмениндиз иесивилин ихтиярар государствоудин регистрация авунин ва адахъ галаз савдаяр авунин хиле государствоудин къуллугъирин ери хажжун» патал серенжемрин план («рекъерин карта») тестикъарунин гъакъиндай къаарардин бинедалаз, 2018-йисан 1-январдилай юзан тийидай эмениндиз иесивилин ихтиярарин государствоудин Сад тир реестрдик делилар кутуниз ва, государствоудин эмениндиз кадастра чилерин участокрин сергъятириз талукъ координатар авачирла, и чиликай жуваз къандайвал менфят къачуниз рехъ гузвой положенияр акуднава.

И дегишвилерин макъсад чилерин участокрин сергъятар сад-масадан гъгульналз тайнарун я.

Макъсад лагъайтла, 2018-йисан 1-январдилай гражданиндивай чилин участокрикай менфят анжакъа дульшушда къачуз жеда, эгер абурукай делилар эмениндиз государствоудин сад тир реестрда (ЕГРН) аватла. И кар кадастрдин инженерди участокдин сергъятар дузыдаказ алцумун ва тайнарун лазим я. Эгер эмениндиз государствоудин сад тир реестрда талукъ тир делилар аватла, иесидивай и чил, гъатта хусусиди тирди тестикъарзавай шагъадатнама аватланы, я маса гуз, я пишешиз жеда.

И положенияр а кардихъ галаз алакъалу я хъи, яшайишдин тежкибада са участокдин сергъятар гъинал къутягъ ва масадан - гъинилай башламиш жевватла чирун четин хъунхъ галаз алакъалу яз гъульжет алай месэлэяр арадал къвезва.

“Дачайрин амнистиядин” вахт 2020-йисан 1-марта давалди давам жеда

2018-йисан 28-февралдиз къабулай "Россиядин Федерациядин къилд къачур законодательный актарик дегишвилер кухтунин гъакъиндай" федеральный законди къилдин дульшуша юзан тийидай эмениндиз объекттин иесивилин ихтиярар государствоудин регистрация авуниз талукъ паоник дегишвилер кухтунва.

Икъ, 2020-йисан 1-марта давалди агъалияр яшамиш жевватай чилерин сергъятар авай ва хусуси къумекдин майшат къиле тухунин тайнинвал авай яшайишдин эцигунрин объектдин иесивилин ихтияр анжакъа и объектдин технический пландин ва чилин участокдин иесивилин ихтияр тестикъарзавай документдин (эгер эмениндиз государствоудин Сад тир реестрда къилдин касдин яшайишдин къвал эцигнавай чилиз талукъ яз арза гузвойдан яшайишдин эцигунрин объектдин иесивилин ихтияр регистрация авунвачта) бинедалаз регистрация иийидай ихтияр къуватда амульда.

Икъ, 2020-йисан 1-марта давалди яшайишдин эцигунрин объект ишлемешиз башламишун патал ихтияр къачун ва ихтияр технический учтедиз къачун (инвентаризация), гъа гъисабдай яз объектдин технический паспорт түкъурун ва гун патал и ихтияр къалурун лазим жевзвач.

Гъа са вахтунда Россиядин Федерациядин субъективий, юзан тийидай эмениндиз объекттин жуъредилай аслу яз, кадастрадин къвалахарин вини къилин къиметар эцигиз (тариифар, къиметар, къадаар ва икъ маджедай вахт 2020-йисан 1-марта давалди давамарнава.

Долевой къайдада эцигунрин хиле цийи истемишунар

2017-йисан 29-юни къабулай "Застройщикар къуватсуз хъянвайла (банкротвал), долевой къайдадин эцигунрин иштиракчийрин - агъалийрин ихтиярар хъянин рекъяяр публичный ва ихтияррин кампаниядин ва Россиядин Федерациядин къилди къачур законодательный актарик дегишвилер кухтунин гъакъиндай" федеральный законди долевой къайдада эцигунрин хиле цийи къайдаяр кардик кутунва.

Икъ, долевой къайдада эцигунрин иштиракчийрин пулар желб ийизвай застройщикри чарасуздаказ гузвой пуларин (вносиор) гъисабдай звездин фонд - долевой къайдадин эцигунрин иштиракчийрин тир агъалийрин ихтиярар хъдай фонд тешкил жезва. Адан такъатрикай, къилди къачуртла, застройщикар къуватсуз хъянвайла (банкрот хъайлала), долевой къайдадин эцигунрин иштиракчийриз - агъалийриз пул гузва, гъакъни адан гъисабдай эцигна къутягъ тавунвай объектрал эцигунрин къвалахар ақвантларун патал финансар чара ийизва.

Идахъ галаз алакъалу яз, къвалер маса къачувай ксари, гзат квартирайрикай ибарат къвал эцигдай ихтияр гузвой документациядилай гъейри, взносар гунин, гъакъни абуруз звездин фондуунин заминвилер талукъ яни, тушни, гъадан гъакъиндай информация ахтармийшина къанда, сифтени-сифте - застройщицдай.

Идалайни гъейри, 2018-йисан 1-январдилай яшайишдин къвалер эцигунин хилен информациядин сад тир системади (наш.дом.рф) къвалахиз башламишна, ада долевой къайдада яшайишдин къвалер эцигун агъалияр патал алцифи хъун таъминарун лазим я.

Ана Росреестрдин, Росстатдин, яшайишдин къвалеринни коммунальный майшат цийикла түкъур хъувуниз къумек гудай Фондуунин, долевой къайдадин эцигунрин иштиракчийрин - агъалийрин ихтиярар хъянин Фондуунин делилар жеда. Застройщикар патал система хусуси кабинет жеда, адан къумекдади абурувай проектдин декларация, эцигзавай объектириз талукъ делилар, малуматар ва мсб. ачухариз жеда.

2018-йисуз эмениндилай къачувай налог

2018-йисуз эмениндилай налог гунин къайдайра бязи дегишвилер пайда жеда. 2015-йисан 1-январдади агъалийриз эмениндилай къачувай налограй хъянвай вири буржар ва абурун винел хтанвай пеняяр государстводи къватунин жигъетдай умуд авачирбур яз малумарзава ва абурулай гъил къачувза. Ихтилат транспортдин, къилдин ксарин эмениндилай къачувай ва чилин налогрикай я. Абуру спистатда.

Идалайни гъейри, къилдин карчийрин государствоудин вилик хъянвай буржунин хейлин паонилай гъил къачуда. Абуруз, сад лагъайди, 2015-йисан 1-январдади гун лазим тир налограй кими хъянвай паярилай ва абурун винел хтанвай пеняярлай, гъакъни жермейрай хъянвай буржарилай "гъил къачуда". Къвед лагъайди, 2017-йисан 1-январдади страховой взносрай хъянвай буржар умудсузбур яз гъисабда ва спистатда.

Им гъакъни хусуси тежкибадал машъул тир адвокатриз ва нотариусризни талукъ я.

Буржар спистатунин къвалах Федеральный налогрин къуллугъди вичи, налогар гун лазим тир касдин иштираквал авачиз ва адавай са гъихътин ятлани спровакъяр къачун тавуна, хусуси ва Россиядин Пенсийрин фондуунин делилрин базайрал бинеламиш хъана таамара.

Гъа и пакетда чилин налогдиз талукъ цийи ва гъамышалугъди тир къеизилвал ава. Ада алай вахтунда кардик квай I ва II группайрин инвалидиз, Советрин Союздин ва РФ-дин Игитриз, "чернобыльвийриз", гъакъни агъалийрин са жерге маса дестейриз вичайкай менфят къачудай ихтияр авай 10 агъзур манатдин вычет звездса. Гила абурук пенсионерарни къухтунва. Икъван члавалди авай 10 агъзур манатдин вычетдин чкалад 6 соткадилай налог гуникай азад авун кардик кутазва - налогрин база 600 квадратный метрдин кадастрадин къиметдин къадарда аваз тимил жезва.

Ихтилан вычетдикай, къадардиз килиг тавуна, гъихътин хъайтлани участокдин иесийривай менфят къачуз жеда. Месела, эгер адан майдан 20 сотка ятла, налог 14 соткадилай гуда, эгер 6 сотка ятла, чилин налогдин къадар 0-диз барабар жеда. Къезилвал анжакъа са касдин са участокдиз талукъ жеда. Эгер агъалидихъ са шумуд участок аватла, абурукай гъидан налог тимил, гудатла, адавай вичивай хъягъяз жеда. Эгер агъалиди вичи хъя таврутла, вычет виридалайни гзат къадар налог къевзвай участокдиз талукъ яз ишлемиша.

РД-да инсандин ихтиярар хъунин рекъяяр векилвилер ганвайдан аппарат

ЧИ КОРР.

2018-йисуз Дагъустан Республикадин ва федеральный бюджетрай гузвой государствоудин къадар 9,7 % ва я з миллиард манатдин артухардай фикир ава. Идакай 26-апрельдиз РД-дин хъурун майшатдин ва недай съурсетдин министерствода нетижаяр къунин месэладиз талукъ яз къиле фейи коллегиядай малумарна.

Мярекатда республикадин хъурун майшатдин ва недай съурсетдин министр Абдулмуслим Абдулмуслима, РД-дин Халъкин Собранидин аграрный сиясатдин ва тъбиатдин девлетар ишлемишин рекъяяр Комитетдин председатель Асият Алиевади, ветеринариядин Комитетдин руководителдин везифа яр вахтундади тамамарзавай Вахмурад Кураева, Дагъустандин аграрный университетдин ректор Зайдин Жамбулатова, са жергэ маса къурулушрин ва карханайрин руководителри иштиракна.

Дагъустандин хъурун майшатдин ва недай съурсетдин министрди рикъел хайвал, республикадин аграрный хиле авай гъаллари халъкин вири майшат авай гъалдикай ва региондин яшишдинни экономикадин дережадикай хабар гузва.

"Вири райондин муниципальний тешкилатрин агропромышленный комплекс, виликдай хвиз, хъурерин агъалийри зөгмет чугвазвай асуул хел яз амазма, гъанис килигна, ам виликди тухнхъ важиблу метлеб ава", - къейдна ада.

Министрдин заместитель Шамил Алиева малумарайвал, алатай ыйисуз Дагъустандин агропромышленный комплексди хъурун майшат виликди тухнхъ элкъурнавай государствоудин программадин сергъятра аваз къалахна.

Къумек артухарда

"Региондин валовый продукт хъурун майшатди кутазвай пай 16,7 процентдиз барабар я, санлай къачурла, и хиле республикадин активлу агъалийрин 30 процент машъул я ва производствоудин асуул фондарин 12 процент ава.

2017-йисуз республикадин хъурун майшатда хъсан нетижада хъянва. Рекъемралди лагъайтла, Россияяда санлай къачурла 2,4 процентдиз ва СКФО-да 1,1 процентдиз барабар яз, Дагъустандада хъурун майшатдин съурсет 5,1 процентдин артухъ гъасилна.

Вири журедин майшатра, санлай къачурла, 123,1 миллиард манатдин съурсет гъасилна, адакай набататчишин хиле - 57,6 млрд манатдин, малдарвиле - 65,5 млрд манатдин.

2017-йисуз госпрограмма ульмуърдиз куҷурумишиунин макъсаддади Россиядин Минсельхоздин ва Дагъустан Республикадин арада 11 иквэр кутуннай, абур къилиз акъудунин нетижада 31 жуъре рекъерай агалкъунар хъун лазим тир. И икърарра къалтурнавай търекатар къилиз акъуднава", - лагъана Ш.Алиева.

Алатай ыйисуз республикадин агропромышленный комплексдиз къумек гун патал 2 миллиардни 748,4 миллион манат бюджетдин пул чара авунай. 2018-йисуз и таъятирин къадар 267 миллион манатдин артухарун фикирда къунва.

Коллегиядай къилди къейд авурвал, хъурун майшат виликди тухнин нетижада вири дережадикай бюджетриз 5,6 миллиард манат налогат атанва, абурукай чехи пай - недай шейэрин ва гъялдай промышленностдин хилерай.

"Чна гъакъни хъурерин чаяр дурумлудаказ виликди тухнин программа давамарнава. И программадиз финансар чара авунин сергъятра аваз яшайишдин рекъяяр къумекдин пул 424 хизандив агакъна, 44,4 агъзур квадратный метр яшайишдин къвалер ишлемишиз вахкана, пуд хъур газламишна, хъурера къенепатан цин турбаяр тухнава, райцентрайтив агакъарзавай рекъер ремонтна", - лагъана Ш.Алиева.

Чилел къвалахзавай ксарал чайрал къалтзавай бязи четин месэлайрикайи рахана. Сад лагъайди, зөгметдиз къимет гунин дережа агъзууди тирдакай - бязи районра ам 2 агъзур манатдиз барабар я.

Совещанидин иштиракчийрин фикир гъакъни а кардад желб на хъи, республикада къуллугъчийрин къадар къалур тавунвай 31 майшат малум я. Ихтилан майшатрин чехи пай Даҳадаеван, Къургай ва Къарабудаҳкент районра ава. Четин месэлайрикай виридалайни къилинди лагъайтла, къезил шартларалди гузвой кредиттар къачуз тахъунхъ галаз алакъалуди я.

"2017-йисуз хъурун майшатдин съурсет гъасилзавайбуру 42 миллион манатдин кредит къачуна, гъа са вахтунда Дагъустан Республикадин къезил шартлунади ва къурну вахтундади гузвой кредиттин вини къил тахминан 400 миллион манат тир", - малумарна докладчи.

Министрдин сад лагъай заместитель Адильхан Ганакаева хабар гайвал, Дагъустандин хъурун майшатдин зөгметчийрихъ хъсан нетижада майвачивилин, магъсулдарвилин, гъакъни теплицайра майвайар гъасилунин хилера хъянва. Эхиримжи хиле, ада лагъайвал, республикада виле акъадай хътин дегишвилер хъянва, гъикл хъи, регионда авай теплицайрин санлай къачур къадар 219 гектардив агакънава.

Коллегиядай иштиракчийри гъакъни республикада зулун магъсулар цунин ва дул къачунин кампанийрихъ галаз алакъалу, зиянкар гъашарратрин вилек пад къунин, гъакъни талукъ тир госпрограммадин сергъятра аваз кар цийиз гъиле къазвай фермерриз къумек гунин месэлайрни къарагъарна.

Мергъяматлувилин къануналди Рике регим аваз

Надият ВЕЛИЕВА

Эхиримжи цүд йисара Россияда четин гълар арадал атанва. Общество пай-паяр хъанва. Яшайишдин, экономикадин гълар къайдадик квач. Вири и татуайвилери етим, диде-бубадин гъзчилекий хкатнавай аялрин къадар гзаф хънал гъизва. Эхиримжи йисара базардин экономикадин шартлар чи гъкуматди яшайишдин рекъяр игтияж авай етим аялриз вири жуърейрин къумекар гуз башламишнава. И кар гык тешкиннаватла чирунин мураддалди ийсъара зун Махачкъаладин Ленинский райондин администрацияда етим, диде-бубадин ала-мачир аялриз къаювалдай, къайгъударвалдай отделдин начальник Эльмира Мегъамедовна БИБАЛАЕВАДИХЪ галаз гурушиш хъана ва адавай са шумуд суалдиз жавабар гун тълабна.

■ Эльмира Мегъамедовна, күнне регбъервал гузай отел кардик кваз гъихъткан вахт я?

- Вилик йисара Махачкъала шегъердин пуд райондани (Ленинский, Советский, Кировский) образовандин отелар етим аялрин ихтиярар хъдай пешекар инспекторар авайди тир. 1991-йисалай вири районприн администрацияра аялрин къайгъударвалдай отелар тешкилна.

■ Отделдин къвалах квекай ибарат я?

- Диде-бубадин къаюваликай хкатнавай, яшар бегъем тахъанвай, умурдин четин гъллара авай, гъкуматдин патай къумекидихъ мульгътеж аялар вужар ятла тайнарун, абурун ихтиярар хън, етим аялар хизанрив ва государстводин махсус идараириз вугун, абурун дуланажаъдин къупай шартлар яратмишун ва гзаф маса къвалахар авун - ибур къилин везифайрикай я.

■ Ахътибинбурук гъихъткан аялар акатзва?

- Яшар бегъем тахъанвай, диде-бубадин аламачир (къенвай), аялар тербияламишнун ихтияррикай магърумнавай ва я диде-бубавилин ихтияррал сергъят эцигнавай, къвалах авуниз къабил туширбур яз тестикъарнавай, якъни инфекциядин азарар (чаухутка) кваз, диде-бубавилин везифайр тамамвиледи къилиз акъудиз тежезвайбурун, азадвилекай магърумнавай чайра вахт акъудзайбурун аялар акатзва.

■ Ахътибин аялар гъихъткан тайнарзва?

- И карда чаз школайри, аялрин бахчайри, яшар бегъем тахъанвай аялри къайдаяр чурун гъзчилек тухузтай инспекторри ва аялрин поликлиникайри екез къумекзана. Россиядин за-конодательства етим аялар хизанрив къабулдай са шумуд жуъре теклифнава: къаювализ вугун, хававиле, рушвиле къабулун, государстводин махсус идараириз вугун. Вахтуналди къев гътнавай, къвалахдик квачир, ялгъуз дидеди хъзвайбурун, кирида къунвай къвалахар яшамиш жезвайбурун чна интернатриз, реабилитациядин центрариз, аялрин къвалахериз рекъе твазва.

■ Етимрин къайгъударвалзавай күннэ отелдин учтада шумуд аял ава?

- 165 аял. Абурукай 27, диде-бубадин рагьметдиз фена, етим хъанвайбуру, 36 - диде-бубавилин ихтияррикай магърумнавай ва я диде-бубавилин ихтияррал сергъят эцигнавайбуру, амайбуру, диде-бубадин амаз, етимриз элкъевенвайбуру я.

■ Чи республикада етим, диде-бубадин къаюваликай хкатнавай аялрин къадар къвердавай гзаф жезвани, тимил?

- Шад жедай кар ам я хъи, ахътин аялрин къадар йисалай-суз тимил ва абуру хизанрив къабулзиз къанзавай инсанрин къадар гзаф жезвани.

■ И кардин себеб вуч я?

- Себебар жуъреба-жуъре я. Месела, диде-бубадин рагьметдиз фенвай ва диде-бубавилин ихтияррикай магърумнавайбурун аялар, са жуърединни къаювалавай авачиз, мукъва-къилири чин къвалахар тербияламишнава. Лугъун лазим я хъи, эхиримжи йисара чи республикада мергъяматлувилини реялмывилин тъиссер авай инсанрин къадар гзаф жезвани. Абуру етим аялар хававиле, рушвиле къабулзиз.

■ Алатай йисус етим аялар хававиле, рушвиле къабулай дуьшушшар хънан?

- 2017-йисус чи отелдиз хававиле, рушвиле къабулзиз къанзавай къарилай 8 арза атана. Абурукай 4 хизанар авайбуру, 4-ни субай дишеъгъиль тир. Чна гълар са патахъай ахтаршидай.

къулухъ абуруз аялар хававиле, рушвиле къабулдай ихтияр ганва. Гъелегил и кар тамамвилепди къилиз акъатнавач. Аялар хававиле, рушвиле къабулун патал къватна къанзавай документар ва лазим тир маса крап гзаф ава.

■ Етим аялар къаюваликай къачувай касриз государстводин патай гъихъткан къезилвилер ава?

- Къаювалинни къайгъударвилин органрин къвалах муниципальный образовандин иуставдин, РД-дин ва РФ-дин законрин, хизандин гъкъиндай РФ-дин кодексдин бинедаллаз тешкилзва.

2008-йисус къаювалинни къайгъударвилин гъкъиндай федеральный закон къабулна. Етим аялриз къаювалзавай касдиз государстводин пулдин такъатралди къумекар гузва (2007-йисан 24-декабрдиз къабулнавай РД-дин 66-нумрадин закон). Адан бинедаллаз пулдин такъатар етим, диде-бубадин къаювалвав авачиз амукънавай, чин диде-буба яр вужар ятла малум, тайин туширва я диде-бубавилин ихтияррикай магърумнавай, я тахъайтла я ихтияррал сергъят эцигнавай, диде-буба яр вужар яз гъисабзай, ихътин везифайр къилиз акъудуниз къабил туширбур, гъакъни къенвайбур яз тайнарнавайбур аялриз гузва. Идалайни гъейри, азарлу яз, диде-бубадин везифайр тамамариз тежезвайбурун (I, II, III группайрин инвалидирин), психикадин азар аваз, суддин къаардалди кар алакъа яр вужар яз, чин диде-бубавилин ихтияррал сергъят эцигнавай, якъни инфекциядин азарар (чаухутка) кваз, диде-бубавилин везифайр тамамвиледи къилиз акъудиз тежезвайбурун, азадвилекай магърумнавай чайра вахт акъудзайбурун аялар акатзва.

Етим, диде-бубадин къаюваликай хкатнавай аялриз къаювалвав ийзизвай касриз государстводин гълар вицца гълар са аялдин къилиз 5 агъзур манатдив аялкъалу яз, адан къадар гълар йисус деги жезва. Аялдин къаювалвав ийзизвай касдиз сифте са сеферда 16 агъзур манат гузва. Ихътин касдиз гълар вицца гузва 5 агъзур манатдилай гъейри, государстводин патай мад са жуърединни къезилвилер ава.

Чин аялар хъз, абуруз тербия гуз алакъзва, амма аялар гъгуъллувиледи масабурун къаюваликай вуганвай диде-бубайрин аялриз пулдин такъатар гузва. Месела, дидени буба яр гълар вахтуна командировкадиз ва я къазан-мишиз маса шеърдиз, улкъедиз фидайла, аялар гъгуъллудаказ чехи дидединни бубадин патав тазва. И вахтуна аялар етимар я лугъуз жедач. Ихътин аялриз государстводин патай пулдин къумек къевзевач. Образовандин вири жуърейрин идараира государстводин тайминарунал аялариз пулдин къумекар гузва.

■ Етим, диде-бубадин къаюваликай квачир аялар яшайишдин къвалералди тайминарунин жигъетдай гъихъткан къайдай ава?

- Ахътибин аялар яшайишдин къвалералди тайминарунин гъихъткан къайдай ава? Аялдин 14 йисан тамам хъайила, амрайадминистрацияда авай къвалер пайдай отелдэдэдий аялвазава. Гълар вицца гълар са я аялдин къаювалзавай касриз государстводин патай къаювалзавай касдиз сифте са сеферда 16 агъзур манат гузва. Ихътин касдиз гълар вицца гузва 5 агъзур манатдилай гъейри, государстводин патай мад са жуърединни къезилвилер ава.

■ Квель къвалахда гъихъткан чентинвилер тимил?

- Лугъудай хътич чентинвилер ава. Чи райондин къилиз Мегъамед Мегъамедович Алхасов жегъиль, гафуни атлайдай, жавабдарвал гъиссдай инсан я. Ада етимриз къаювалзавайбуруз ва вичин работници вичелай алакъдай вири жуърейрин къумекар гузва. И кардай чна азар рикъин сидкъидай чухсагъул лугъузва. Инал ихътин са кардикай лугъун тавуна жедач. Ленинский район гзаф екеди, ина къаюваликай вуганвай аялрин къадарни гзаф я. Йиса къве сеферда чна аялар къаюваликай къечунвай хизанра абурун гълар ахтаршидай. Амма, улакъ тахъун себеб яз, чан чентинвилер акъалтазва. Гележегда чна и кар къайдадик акадайдак умуд кутавза.

■ Маналу сүльбетдай квезд чухсагъул, Эльмира Мегъамедовна. Къуй экономика виликлини фена, улкъеда вири крап къайдадик акадай. Аялрин къиленни къайгъударвалдай диде-бубадин, экъу цав - рагъ хъурай.

- Къунни сагърай, агалкъунар хъурай.

И мукъвара чи мухбир Рагъидин ЭМИНОВ Ахцегъ муниципалитетдин етим ва яшайишдин жигъетдай игътияжлу аялриз къаювалдай отелдэдэдий къилин пешкар Земфира ГъАМЗАТОВАДИХЪ галаз гурушиш хъана. 2016-йисус РД-дин Общественный палатади, образовандинин ва илимдин министерство-ди отелдиз Гъурметдин грамота гана. И карди адан къвалахдии еридин гъакъиндай шагъидвалзва. Отделди ийзизвай къуллугъриз талука яз. Гъамзатовадиҳъ галаз сүльбет къиле фена.

■ Земфира Гамидова, чан къуллугъдин везифайр квекай ибарат я, күннэ учтада къаюваликай гъихъткан аялар аватла лагъайтла къандай.

■ Етим аялар яшайишдин къвалералди тайминарунин гъихъткан везифайр квекай ибарат я, күннэ учтада къаюваликай гъихъткан аялар аватла лагъайтла къандай.

■ Етим аялар яшайишдин къвалералди тайминарунин гъихъткан везифайр квекай ибарат я, күннэ учтада къаюваликай гъихъткан аялар аватла лагъайтла къандай.

■ Етим аялар яшайишдин къвалералди тайминарунин гъихъткан везифайр квекай ибарат я, күннэ учтада къаюваликай гъихъткан аялар аватла лагъайтла къандай.

■ Етим аялар яшайишдин къвалералди тайминарунин гъихъткан везифайр квекай ибарат я, күннэ учтада къаюваликай гъихъткан аялар аватла лагъайтла къандай.

■ Етим аялар яшайишдин къвалералди тайминарунин гъихъткан везифайр квекай ибарат я, күннэ учтада къаюваликай гъихъткан аялар аватла лагъайтла къандай.

■ Етим аялар яшайишдин къвалералди тайминарунин гъихъткан везифайр квекай ибарат я, күннэ учтада къаюваликай гъихъткан аялар аватла лагъайтла къандай.

■ Етим аялар яшайишдин къвалералди тайминарунин гъихъткан везифайр квекай ибарат я, күннэ учтада къаюваликай гъихъткан аялар аватла лагъайтла къандай.

■ Етим аялар яшайишдин къвалералди тайминарунин гъихъткан везифайр квекай ибарат я, күннэ учтада къаюваликай гъихъткан аялар аватла лагъайтла къандай.

■ Етим аялар яшайишдин къвалералди тайминарунин гъихъткан везифайр квекай ибарат я, күннэ учтада къаюваликай гъихъткан аялар аватла лагъайтла къандай.

■ Етим аялар яшайишдин къвалералди тайминарунин гъихъткан везифайр квекай ибарат я, күннэ учтада къаюваликай гъихъткан аялар аватла лагъайтла къандай.

■ Етим аялар яшайишдин къвалералди тайминарунин гъихъткан везифайр квекай ибарат я, күннэ учтада къаюваликай гъихъткан аялар аватла лагъайтла къандай.

■ Етим аялар яшайишдин къвалералди тайминарунин гъихъткан везифайр квекай ибарат я, күннэ учтада къаюваликай гъихъткан аялар аватла лагъайтла къандай.

■ Етим аялар яшайишдин къвалералди тайминарунин гъихъткан везифайр квекай ибарат я, күннэ учтада къаюваликай гъихъткан аялар аватла лагъайтла къандай.

■ Етим аялар яшайишдин къвалералди тайминарунин гъихъткан везифайр квекай ибарат я, күннэ учтада къаюваликай гъихъткан аялар аватла лагъайтла къандай.

■ Етим аялар яшайишдин къвалералди тайминарунин гъихъткан везифайр квекай ибарат я, күннэ учтада къаюваликай гъихъткан аялар аватла лагъайтла къандай.

■ Етим аялар яшайишдин къвалералди тайминарунин гъихъткан везифайр квекай ибарат я, күннэ учтада къаюваликай гъихъткан аялар аватла лагъайтла къандай.

■ Етим аялар яшайишдин къвалералди тайминарунин гъихъткан везифайр квекай ибарат я, күннэ учтада къаюваликай гъихъткан аялар аватла лагъайтла къандай.

■ Етим аялар яшайишдин къвалералди тайминарунин гъихъткан везифайр квекай ибарат я, күннэ учтада къаюваликай гъихъткан аялар аватла лагъайтла къандай.

■ Етим аялар яшайишдин къвалералди тайминарунин гъихъткан везифайр квекай ибарат я, күннэ учтада къаюваликай гъихъткан

Чи вузра Герек пешекаар гъазурзава

Эмираслан ШЕРИФАЛИЕВ

Дагъустандин гостехуниверситетди "Лезги газетдихъ" галаз датлана алакъа хъзвза. И вуздин векилар улькведин майданрал мукъвал-мукъвал тафаватлу жезва - олимпиадайрани форума, конференцийраны выставкайра, элкъвей столра иштиракзава. Чаз малум тирвал, ДГТУ - им вичикай улькведа хабар, чи республика да виликан жергейра авай вузя. Ана ақылтларнавай пешекарри газф ульквейра зегъмет чуғазваза, илимдик, халкъдин майишатдик чин пай кутазва.

М.Махамедова

Гъэр са девирда инсанар чилин деринар ахтармишнал, тъбиатдин ресурсар худунал, абур гъялунал алахънава. Асира и карда еке агалкъунар, цийивилер хъана. Амма умъур физва, цийи технология, техника, мумкинвилер девирдихъ галаз кам-камуна аваз арадал къзвезва. Гъамиша гъерекатда авай илимдин и рекъе хъсан пешекарни датлана герекзава. Инизи килигна, кар алай вузра и хилерай пешекарар гъазурун патал къильдин институтар, факультетар арадал гъанва, азгузуралдин муаллимри зегъмет чуғазваза. Дагъустан Республикадай рахайтла, нафтни газ худунин, чил ишлемишунин ва кадастрадин, техносферадин жигъетдай хатасузвилин, тъбиатдикай менфят къачунин ва яд ишлемишунин рекъяй пешекарар Даггостехуниверситетдин нафтлацин, газдин ва чил ишлемишуниз талукъ месэлайрин факультетда гъазурзава.

Факультет ақылтларайбур кадастрадин палатадин, газдихъ, нафтлацин галаз алакъа авай идарайрин, илимдинни ахтармишунрин централайн жавабдар къуллугъчияр, регъберар хъун патал факультетда 7 профессорди, илимрингин докторди, илимдин 20-далай виниз кандидатри, 10 доцентди, 10 старший муаллимди чирвилер гузва.

А.Зербалиев

ДГТУ-дин гъя и факультетдин декан, доцент, технический илимрингин кандидат Милада Мегъамедовади къедзлавайвал, абурун гъилик чирвилер ва тежриба къачувай жегъилар гъэр са месэладихъ галаз мукъувай таниш жезва, вуздин ва республикадин общественный умъурда иштиракзава, илимдин мярекаттра сифтегъан чакъар къазва. Инизи килигна, абур республикадин в Россиидин маса регионара ашкъидиви къалахал къабулзава. "Чи факультет ақылтларна, гележегдин хъсан пешекарар яз чипкай малумараибур улькведин тъбиатдин девлетар ахтармишун, худун патал чарасуз герек я".

МЗИК (тъбиатдикай менфят къачунин, яд, чил ишлемишунин ва кадастрадин) кафедрадин заведующий, техникадин илимрингин кандидат Алихан Зербалиевахъ галаз авур сүгъбетрай малум хъайивал, технический вуз тир инициалык зегъметчизава. Им жегъилдин вуздай ахътазава. Им жегъилдин вуздай-бубадин рикъиз тървал я, - алара хъийизва къалахадин юлдашдин фикир техникадин илимрингин кандидат Сократ Бабаханова.

С.Бабаханов

- Гъаниз килигна, сифте нубатда, гъэр сада вичин майлариз мукъва пеше хъягъун, диде-бубадини и карда аядлиз къумекун лазим я. Икъл, мектебдани, вуздани хъсандин къелиз алахъяй, рикъе авай мурад къилиз акъудун патал чирвилер ва тежриба къачур пешекардихъ хъсан гележегни жеда. Шеърдиз ракъурзавай веледдал датлана диде-бубадин гъузчивал хъун герек я, муаллимрихъ галазни алакъа хъана къланда. Яни, шеърдиз атана, кирида къунвай къвале, общежитида яшамиш жезвай абурун фикир гъарнихъ чыкъизайди, и кардал гъузчивал авун лазим тирди фикирда къуна къланда. Са тъмил вахт арадай фейила, шеърдера яшамиш хъунин ва вузда къелунин шартларив вердиш хъайила, жегъил вири краин гъавурда гъатда, ада, алахъунар ийиз, къелун дававарда, - къейдана факультетдин деканди.

Факультетда къелунин процессдив ва илимдинни ахтармишунрин къалахадив къазвай буругърин тренажёр-имитатор, компьютеррин классар ва герек вири программаяр, виртуальный лабораторияр ава. Аудиторияр проекторларди, килигдай пособийларди тъммин я. Муаллимрингин студентри "Транзас" ОАО, "RU-ENERGY GROUP-дихъ", "Дагнефтехаздихъ", "Дагнефтидихъ", "Геотермнефтехаздихъ", "Газстройизысканидихъ", РАН-дин ДНЦ-дин геологиядин, физикадин институттихъ, геотермиядин месэлайрин институттихъ, "Каспий-1" заводдихъ, Росреестрдин РД-да авай управленидихъ, Минмеливодходзидихъ, "Даггражданкоммунводпроект" ПИ-дихъ ва са жерге министерствойрихъ галаз датлана алакъа хъзвза. Студентри анра тежриба къачуваза, а идарайрин пешекарри студентрихъ галаз гъурушар тешкилзава ва икъл мад.

Алай девирда вузра сифте бакалавриатда, алай магистратурада къелна, къилин образование гвай пешекарар гъазурунин къайда хъана. Ина магистратурада нафтни газ худунин къалахадай, чил ишлемишуниз талукъ месэлайрай ва кадастрайрай, тъбиат пайгардик кваз хъйизва яд ишлемишунай, аспирантурада лагъайтла, анжак МЗИК кафедрада, Алихан муаллимдин гъузчилигил кваз, "Чиликай илим" ва "Хульрун майшат" рекъерай къелиз жезва.

И факультетдик экечүн патал гъэр йисуз хейлин жегъилри чин патал документар вугузва. Абуру математикадай (профильный), физикадай ва урус чалай ЕГЭ-яр вахкун лазим я.

Илимдиз кам - 2018

Дагъви ШЕРИФ

Вини Стлалдал, гъэр йисуз адепт хъянтайвал, "Илимдиз кам" лишандик кваз математикадай республикадин олимпиада къиле фена.

Сифте жуван хайи хуърун мектебда къелзайвай аялар патал чирвилер ахтармишунин ихтигин серенжем тухуз эгчайди ва къе республикадин дережада аваз ам тешкилзайвайди техникадин илимрингин доктор, профессор Абдул Баламирзоев я. Хусуси тақватрихъ сад лаъбай олимпиада тешкилайла, школадин муаллимрингин ва ученикрин ашкъы, гъалибчийрин ва тафаватлу хъайибурун гъевес акур Абдул Баламирзоеван руъъ мадни хажж хъана. Йисалай-суз ада и мярекатдин дережа хъажзава, иштиракчийрин къадар артухарзава. Икъл, олимпиада райондин, районрин уртах, Къиблепатан Дагъустандин ва республикадин дережайриндаз элкъивена.

Ци олимпиадада республикадин газф районрай атанвай 5-11-классра къелзайвай 300 ученикли иштиракна. Къвалахар ахтармишзавай комиссиядик тежрибалу математикар Аскер Аскеров, Гъабибула Гъабибулаев, Интех Софт фирмадин иеси, физикадин математикадин илимрингин кандидат Мариф Къадимов квай. А.Баламирзоев ва комиссиядик членар са вахтунда МГУ ақылтларнавай, къе республикадин гележегдин несил чирвилер ва тербия авайбур яз чөхи хъуник чин пайихлу пай кутазвай къегъалар я. Олимпиадада 16 аял

патал А.Баламирзоеваз Сулейман-Стальский райондин къил Н.Абдулмуталибова, Гъ.Гъабибулаева къумекна.

Ахъчев райондай ученикни и олимпиадада, вучиз ятлани, иштиракзава. Ци лагъайтла, са ученикни ракъурнач. И ва я маса райондин векилри олимпиадада иштирак тавункай адан тешкилатчизириз къайтъ ава. Им абуру пул къазанмишда лагъана ваъ, аялрин гъевес хажжада, бажарағълубур хъядя лагъана, ватанпересвилин гъиссерларди хусуси харжийрихъ ийизвай мергъяматлувилин къвалах я. Амма бязи районара "Илимдиз кам" инкарзава.

Олимпиададин сергъятра аваз "Леки" фондуни тълабуналди, Мариф Къадимова лезги ученикар ва абурун муаллимар патал "Халис инсан хъхъ" лишандик кваз ачух тарсни тухвана.

Бегъерлу зегъмет

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Америкадин философ Ральф Эмерсонъ ихтигин са келима ава: "Муаллим четин затлар регъятариз алакъазавай кас я". Икъл, четин затлар регъятариз къвалахазавайбурукай сад Къалажуҳрин юкъван умуми образованидин мектебда алай вахтунда 2-классдин аялриз тарсар гузай Саният Абдулазизовна ГъульНЕЗЕРОВА я.

Зи фикирдалди, С.Гульнезеровадин зегъмет гъуърметдин маса тъварараддини къейд авуниз кутугнава. Дамах гвачир кас яз, вич ихтигин тъварар къачунихъ къекъевзвач. Къилинди ада вичи тарсар гайи ученикрихъ жевай агалкъуна яз гъисабзава. Ада тарсар гайи са жерге аялрикай къе жавабдар къуллугъчияр, хъсандин къелзайвай студентар хъана. С.Гульнезеровади са бязибурун тъварар къвазава: Серпухов шеърдера военный академия къялъгъай, алай вахтунда Къазахстанда къуллугъздавай А.Эмирлиев, гъя шеърдера военный рекъяй къелзайвай А.Гульнезеров, Ленинградда гъя и рекъяй къелзайвай А.Гъабибов, Воронеждин военный академияда къелзайвай В.Гульнезеров, медучилищедин студент К.Жаватова ва мсб.

Зегъметдин ветеран С.Гульнезерова сифтегъан классирин методобъединенидин председателни я.

Мектебдин завуч А.Эвлено-ва къейдзава: "Тежриба къачун патал мектебдиз къевзвай студентар чна Саният муаллимдин патав ракъурзава. Адан зегъметдин рехъ жегъил муаллим патал чешне я..."

- Аямдин муаллим гъихътинди хъун герек я? - хабар къуна за С.Гульнезеровади.

- Вири рекъерай вилик фенвайди. Тежрибадилай, яшдилай аслу тушиз, алай аямдин муаллим дивирдин истемишунирихъ галаз кам-камуна аваз фена къланда. Муаллимдихъ тарсунин вахтунда компьютер, интернет, техникадин жуъреба-жуъре тақъатар ишлемишдай алакъуна хъун герек я.

Дагълух чайра авай вири школайрихъ ихтигин мумкинвилер ава. Гъавилий гъаммиша девирдин истемишунирални амал ийиз жевзач. Муаллимдин гъилик, гъич тахъайтла, ноутбук хъун чарасуз я. Авайвал лагъайтла, ФГОС чи шартлара са тъвар патал я, - гъайиф чуғуналди, наразивалзава муаллимди ва алава хъийизва: - Гъар гъинк ятлани, аялриз тамам чирвилер гуз патал алакъуна къланда.

Квехъ мадни еке агалкъунар хъурай, гъуърметлу Саният Абдулазизовна!

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

1978-йисуз Ахцегъя музыкадин ва юкъван чирвилерин мектебар, 1982-йисуз Махачкъаладин музучилище лап хъсандиз күтаягъя Селимат ВЕЛИЕВАДИ, 38-ийис я Ахцегъя музыкадин музшколада чешнелудаказ квалахаз.

- Селимат вах, музыкадин рехъ гыкъи хъана хъана? - хабар къуна за.

- Рагьметгу диде-бубадин рикъ музыкадал алай. Диде Лейлиди (медсестра), хъсандин гитара ягъиз, дяведин тематикадин манияр лугъудай. Буба Мурада, кефи къук тирла, ярап-дустарин арада чуынгур ве милли музалатар ядай. Ам гъеле 17-ийисаваз гульгульлувиледи фронтдин фена, 1945-йисуз Берлиндай хурудал орденарни медалар алаа хтана, кел хъвуна, агрономвал авуна. Дяведин хирерикиди, гъайиф хъи, фад рагьметдиз фена. Заз пианисткавилин рехъ хъягъуниз иллаки еке таъсир чи зурба композитор Эльза Ибрағимовади авуна. Ам чи къунши Вагъабов Абдулвагъид дуихтурдин (РСФСР-дин лайхилу дуихтур, фронтовик) вахан руштири. Ара-бир ам Бакудай вичин халудин патав хтайла, чаз музыкадин сувар жедай. Ди-деди чун - пуд вах - гъаниз тухудай. Чна гъей-

проектрин Диплом" ва пулдин премия къачуна. Са жерге конкурсын лауреат Алибекова Зульфияди музучилище ве күтаягъяна, Махачкъалада квалахазва. "Лезги сес" фестивалдин дипломант Юсуф Бабаев, "милли чагъан" классдиг Г. Гъасанован тъварунихъ галай музучилище акъалттарна, Нальчикдин консерваториядик эчечинава. Музикадин рекъяй гъял Заира ве Мадина Мусаевайрин, Десте Ибрағимовадин, Рустам Эфендиеван агалкъунарни къейд авуниз лайхилу я.

Музыкадал рикъ хъайила...

ранвиледи пианинодихъ яб акалзай тегъер акурла, дидеди "за зи рушар музыкадин рекъе твада" лагъана, пианино квачуна ва чун музыкадин школадик кутуна. Наиляди Аст-рахандин консерватория күтаягъя, Махачкъалада күтаягъяна, институтда муллим я. Хъсан пианистка тир Мергема дуихтурвиллин рекъяй кел хъвуна, ам Махачкъалада минздравда пешекар я...

Гъеле Ахцегъя 1-нумрадин школада келзайт ийсара Селиматакай РД-дин лайхилу муллим Селим Касимова тешкилай аялрин "Аэлита" музансамблдин активный иштиракчи хъана. Селиматан гъилик квай ученикими музшколадин гъахъ-гъисабдин концертра, районда шадвилин мянрекатра ве республикадин конкурсарнама мянрекатра гъарийисуз агалкъунар къалурзана.

- Алай вахтунда за фортепианодал рикъ алай гъар жуыре яшарин 13 аялдиз чирвилер гузва, давамарзана муллимди. - Зи къаст музыкадин школадиз атай аялдикай пешекар музыкант авун туш. Кылини адаакай музыкадин сүбъурлу, сирлу, ширин чалан гъавурда ақадай, музыкадикай лезет худиз жедай, яратмишунин гъавурдик квай шад инсан авун я. Залай са вуч яттани алақыз, аялрихъ агалкъунар жез акурла, гъелбетда, квалахай гъевес мадни артух жезва. Зи гъилик квай вири аялри, адет яз, умуми чирвилерин школадани лап хъсандиз келзава ва саки са паюнкай, вучиз яттани, гележегъ музикантар вай, дуихтурар жезва. Гъар гъихъин пеше хъягъайтлани, музыкади инсан адатлату, мергъяматту, медени ийизва. Заз жуван пеше, яни аялриз пианино ягъиз чирун гаф хуш я. Саки вири аялар бажарагъылуб, надир инсанар тирдахъ зун инанишия. Аңжак абурун итижарни майилар вахтунда чирна, гъа рекъяй квалахаз алахъя къанда. Хиве къан, еке күмек заз жуван квалахада уймуздын юлдаш Рамазана гузва. Чи пианинояр къыдик кутазвайдини, зун аваҷирла, квалае аялар къабулзавайдини гъям я, - алава хъувуна С. Велиевади.

Эхъ, гъа и къайдада квалахазавайвийля Селимат Мурадовнадин пары ученикрай РД-дин гъар жуыре конкурсын дипломантарни гъалибчияр жезва. 2004-йисуз Девлетханова Беневша республикадин жегъил пианистрин Г. Гъасанован тъварунихъ галай конкурса 2-дережадин дипломдиз лайхилу хъана. Исят-да ада РД-дин күтаягъяна, институтда келзава ва Уруслан драмтеатрда квалахазва. 2012-йисуз Мегъамедова Мадинади, Махачкъалада республикадин пианистрин конкурсарда иштиракунади, РФ-дин образованидин илимдин рекъяй министр Д. В. Ливанован къул алаа "Образованидин рекъяй кар алай милли

- Пианистрин Готфрид Гъасанован тъварунихъ галай конкурсын ихтилат кватаилья, зи рикъел гъеле 7-классда аваз иштиракай 1-конкурс хъведа, - алава хъйизва муллимди. - Гъульгъунлай муллимвиллин держада аваз, яни аялар гваз за 10-далай гзраф сеферра гъа конкурса иштиракана ве гъамиша приздин чакаяр къаз хтана. И ийкъара республикадин жегъил пианистрин Г. Гъасанован тъварунихъ галай нубатдин XX конкурсадани зи аялри - Муслим Шерифалиева (1-кл.) ва Мегъамед Альмирова (3-кл.) дипломар квачуна. Зун министерстводин Гъульгъунлай грамотадиз лайхилу хъана. Пианинодал ашукъ Рагымова Жасминадиз (7-кл.), Асварова Минятаиз (5-кл.) ва Альмирова Фатимадизини (3-кл.) хъсан гележек ава.

С. Велиевадин яргъал ийсарин бегъерлу зегъмет школадинин райондин администрацийин, РД-дин күтаягъяна министерстводинни методцентрадин, образованидинни илимдин министерстводин ва образованидин работникрин профсоюздин комитетдин гъульгъунлай грамотадин дипломади къейднава. Уруслан зурба композитор П. И. Чайковскийдин 175-ийисан юбилейдин талукъ яз РФ-дин музшколайрин аялрин арада конкурса хъсан нетижайя къалурнай ва 2016-йисуз аялриз музыкадин рекъяй пешекарвиллин дурумлу чирвилерин ватанпересвилин рульдин тербия гүнай РД-дин күтаягъяна министр Зарема Бутаевади адаа "чухсатъулдин чарап" гана. 2017-йисуз "Музикальное занятие" номинациядиг С. Велиева Республикадин музыкадин муллимринг "Люблю тебя, мой край родной" конкурсадин гъалибчи хъана". Селимат Велиевади аялрин чирвилер ва устадвал хажунин мураддалди даттана алава тарсарни тухузва. Адан пары аялар Махачкъаладин музучилищедик эчечизава ва ахпа абуру улькведин вузра келунар давамар хъийизва..., - къейднава РД-дин образованидинни илимдин министерстводин 24-январдин къарарда.

Эхъ, ич ичин таран къанник аватда лугъуз-вайвал, Селиматта вичин веледарни музыкадин рекъе тунва. Тамилади "фортециано" классдай яру дипломади Махачкъаладин музучилище ве Астрахандин госконсерватория акъалттарнава. Хва Мурада, ДГПУ-дин музыкадин факультет күтаягъяна, Уруслан драмтеатрда операдинни балетдин артистыле квалахазва.

Ахцегъя райондин Р. Гъажиевадин тъварунихъ галай музшколадин (ДМШ) дирекцияди Селимат Велиева РД-дин күтаягъяна лайхилу работниковилин тъвар гуниз лайхилу тирди къалурн вири коллективди хушдиз къабулнава.

Илгъамдин лувараллаз

Эйзудин САЙДУМОВ

Заз ЯРМЕТОВ Гульмет Ярметович чиз хейлин ийсара. Къудкъад ийса авай агъсакъал хайди тир Чуъхверхуърел, Цийи Макъарал, Къасумхуърел мярекатра иштиракиз жеда. Ада хуыре 4-класс, Хутаргъя 7-класс күтаягъяна. Школада келзайт ийсара шириар къызызвай, манияр лугъузувай.

Армиядин жергейра къуллугъяна хтайдалай къулхуъ Гульметани Гульпушана хизан кутуна, къве гадани са руш чехи авуна. Чехи гада Нуремета хуыре муаллимвал ийизва. Гъвеччи гада Назирмет Сургутда ава. Руш Ислихан къисметди Даркүш-Къазмайрал акъудна.

Гульмета хуырн художественный самодеятельностида рикъивай иштиракзва. Къунши хъуреиз - Качалхуъръз, Мехкъергъиз, Хутаргъиз физ, гъевеслу артисты Стлан Сулейманан, Хуруыг Тагыран чалар, Шагъазова Сайбатахъ, Гъажиева Бесханумахъ галаз зарападдин дуэтар - "Регъульхандиз", "Темпелдиз" - устаддаказ тамамарда.

Са тимил вахтунда ада Хивда райондин күтаягъяна квалахаза, концертар гваз Хив ве Агъул районин хуырериз фена, табасаранарни агъулар лезги манирихъ галаз танишара.

Сулейман-Стальский райондин гъевескар артистрихъ галаз санал Гульмет Дербент, Огни, Махачкъала шеъррани хъана. Адаа анра са шумудра савкъатар, пишкешар гана.

Гульметан къетлен зегъмет - ада кхъея ве чапдай акъуднавай "Чуъхверхуъръ", "Рикъин хиялар", "Уймуздын гел", "Вахтунин эсерар" ктабрихъ галаз ала-къалу я.

Адан чалар мульгъубатдикай, Ватандикай, дидедикай... теснифнавайбур, халкъдин чалариз мукъвабур я.

Таз тараллай пад яру ич,
Къанник финалд аватдани?

Бажарагъни гъевес

Хазран КЬАСУМОВ

Квалахада хъсан нетижайр ве агалкъунрай Сулейман-Стальский райондин къил Нариман Абдулмуталибова са шумуд касдив райадминистрациядин патай гульметдин грамотаяр вахкана. Абурун арада Чуъхверхуъръун Күтаягъяна квалахаза художественный руководитель Амаканова Мерзият КАЗИМ-ХАНОВНАИ авай.

Бажарагълу күтаягълу, гъевескар манидар Мерзият Амакановади гъама, районда, гъамни ададай къеце тухузай фестивалра, килигунра, шадвилин маса мярекатра активвиледи иштиракиз гзраф вахт я.

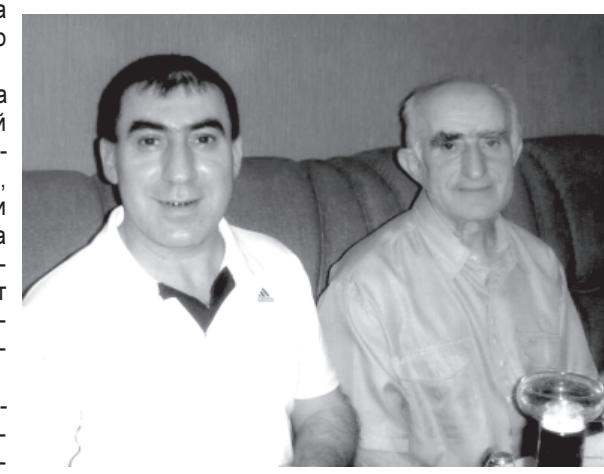
М. Амакановади Махачкъала шеъррдин күтаягъяна иштиракиз чирвилерин. 1985-ийисалай ада Чуъхверхуъръун Күтаягъяна квалахаза художественный руководитель квалахаза.

Ам "Лезгистандин авазар", "Ирс яз амукъдайди" лишандик кваз тухвай республикадин фестивалрин ве маса мярекатрин грамотайрин, дипломрин сагъиб я.

- Алай вахтунда чахъ 12 касдикай ибарат тир гъевескарин хъсан коллектив ава. Ада хуыре ве районда тухузай шадвилин мярекатра, килигунра иштиракуни заз рикъин шадвал, рульдин тъминвал гузва.

Къадар-къисмет хъанач лугъуз, Вун рикъелай алатдани?

Аялзамаз дах къейи (1942-й.), дяведин ийсара каш-мекъ акур Гульметаз даве вуч ята хъсандиз чида. Гъуль къе-нят ийиз, тинидик хъчар, таквар, сири-санбалар кутадай. Хутаргъиз школадиз фидайла, чими хъурай лугъуз, шалам-ра самар твадай...

Г. Гульметов хва Нуреметахъ галаз санал

Етим Эминан са юбилейдихъ галаз ала-къалу яз теснифай шиирда ихтиин царап ава:

Ваз эцигай бурунгъ гульмет
Яшамишрай хайи милмет,
Чаз багъя я ви тъвар, гъурумет,
Эк гузэвай разъ Эмин буба.

Сталинакай тарифдин чални ажа-ийби я. Ам Гульмета 9-Майдин мярекатра лугъузва. Ингье къве бенд:

Сталиназ вуч гаф авай,
Къевч мемлел къеван чекмедаевай.
Чан акъатнай Германидин,
Къве къевч къана жиеведаевай.

Сталинан тавдин къацлак
Чубаруки муг авунаи.
Рагъметар хъай Сталина
Гитлер - душман руг авуна...

Гульмет халу къени рикъ авай, ми-хи кас я. Къудкъад ийса авай агъсакъалди гиланди къисмет тахъай ярдикай цийи-цийи чалар теснифазва. Къуй ви къелем мадни хци хъурай, гъуруметлу манидар...

ракзы, алақъунар къалурзана, - лугъузва М. Амакановади.

М. Амаканова күтаягъяна ил ягъунин "Цийи Макъар" центрадин, райондин күтаягъяна дворецдин художественный самодеятельностдин ве 2003-ийисуз районда тешкилай фольклордин "Куъре" ансамблдин квалахазайни къеърех жезвач.

- Мани, макъам ве къуыл галачиз, завай уймур фикирдиз гъиз жедач, - лугъузва М. Амакановади. - И краал машъул хъуни, мярекатра иштиракуни заз рикъин шадвал, рульдин тъминвал гузва.

Милли искусство

Лезги мани - дерди мани

Нариман ИБРАГИМОВ

Алтай йисан 2-ноябрдиз "ЛГ"-диз, "Виле такун" кыл гана, зи макъала ақъатнай. Милли мани авай гъалдикай, ватанэгълийрик секинсузвал кутазвай месэлайрикай, манидаррин алахъунрикай ва абурук кутазвай синихрикай, Интернетда абурун яратмишдай ківалахдиз гузвай къиметрикай...

Ада кіелзайбайрун фикир желбна ва абуру газетдиз чипин фикирар къхена, баяна гана, милли музыкада арадал атанвай гъалар веревирдна ва гъялна кланзавай месэлайрикай дүздал ақъудна.

За жуван макъалани, маса авторрин фикирарни мад сеферда кіел хъувуна. Вири - дұз гафар, месэлайрикай дикъет гана кланзайбайр я. Кар ана ава хы, гъа дикъет гудайбайр авач. Гъикъван гъайиф къведай кар ятани, им гъақыкъат я.

Месэлайр ва гъакъикъат

Завай Интернетдай 2018-йисан 28-январдиз Гроздыда "Сафия" тівар алай шадвилерин дворецда кылған фейер "Чечерин милли музыкадин премия" мэрекатдиз килинг хъана. Ам гъар йисуз тешкилзана ва тухуз кільді лагъай йис я. Гъурметту кіелзайбайр, зун гъакъ гъейран хъана амукъана ва за риқкын пехилвални авуна. Фикирна, Аллагыд гана и халкъдиз, сегънедиз экъечай къван искустводин устадризни.

Пара гүзәл дворец. Вири манидарар, къулердайбайр бағы-бағы машина аваз, лаңу балқанарал алаң къевеза, яру гам экъянаш чилелай пара къе-шенг залдиз гъахъазава. Абүр халкъдин игитар хыз къаршиламишзана. Виридал (гадайрап, рушарап) гүрчег парталар, костюмара ла, гъам миллибүр ва гъам алай аямдинбур. Мадни, мадни килигиз кіан жезва. Мэрекатда Чечен Республиканын Кыл Рамзан Къадирова ва чехи къуллугъучири иштиракзайвай.

Манидарар 9 номинациядай багъа призралди, премийралди къейдна: "Йисан цийивал", "Йисан манидар итим", "Йисан манидар дишеғели", "Милли хит", "Хордин колектив", "Халкъды хягъайды", "Тамашачириз күш хъайиды", "Къизилдин сес" ва "Гран-При"...

Фикирна: бес чи манидаррариз ихтиин юғ мусаккада? Суал жаваб авачиз амукъана. Эхъ, чи манидаррар, телеканалри ви милли искустводиз дикъет гузвай касари, "Шарвилдин", дишегълийрин суварин, Цийи йисин вилик шадвилердай залра музыкантар, манидарар къватна, концерттар тешкилзана, видеойріз къизива социальный сетра энгизава. Гъа идалди чипиз рекламани ийизва. М.Абдулкеримован тіваруных галай мөргыматлувилин "Просвещение" фондуни "Лезги сес" конкурсы-фестиваль пуд сеферда кылған тухвани. Аферин, бар-калла! Им лап тімил я. Талукъ ва гекр тешкилтар, музикальный центртаяр, бес къадарда тақъатар, вини дөрежадин пешекарар авачиз, къитдиз къалурзай концерттери месэла гъядай мумкинвал гузвач. Я чи музикантиз, манидаррариз чипин устадвал хаждай, гөтөнен сөльнейріз тамашачирикай гъейран-валдай партал алаң экъечайдай, цийи манидар халкъдив агақъардай мумкинвал авач.

Гъахълу я, маса халкъарин векилрин концерттар, манидарар, абуру лугъузвай манидар акурла, чибурузни ширин, везинлу сесер авай манидарарни, риқи кужумдай, руғыж хаждай манинри, къуллерни, устад музикантарни кіан жезва... Амма га-къуртла...

Къунши чипин гъукуматар, искуство вилик тухзвай күлдин министерствояр, музикальный центртаяр, идарайр ава. Чахъ вуч ава? Дағыстан Республиканын күлтүрудардихъ ва искустводихъ галаз алакъалу умуми идарайр. Абуру бюджетдай ахъайзайвай пулар 14 чқадал пайзава. Адёт яз, Кыблепатан Дағыстандиз - амайбурулай тімил. Музикальный искуство вилик тухдай, и хиле зегъмет чуғазвай композиториз, шаирриз, манидаррариз күмек гудай са идарани авач лагъайтла, зун гъялмиш жеда.

Районра, шегъерра күлтүрудин управленияр, медениятдин маканар ава. Амма абурун мумкинвилер лап гъечілібайр я. Интернетда чи манидаррариз, абуру лугъузвай манириз тиқъетар язавайбүрүн, абурувай цийи ва руғы тухардай манидар исте-

мишзайбайрун гъавурдани акъаз кіланзана. Амма абуру, чеб гаф месэлайрин гъавурда авачиз, истишиза. Манидарри стха халкъарин гъавайрихъ галаз манасуз, шит, са жуверда рифмада тунвай гафарикай ибарат манияр лугъудайла, хъелни къевеза.

Чи бязи манидар-гадаяр сегънедиз экъечізва (кутгай партал алаңиз) гъал акурла, мадни ажуғы актазава. Вун халкъдин вилик сегънедиз экъечізва, жув са тімил хъайлтәни къайдадиз гъана кланда эхир. Сегъне вишералди инсанрин фикир желбазавай гүрчег чка я. Тамашачири и гүзәл чқадиз я яда лагъана къевеза. Сегънедиз экъечізва артистдам алай партални адан бедендиҳъ галаз къазвайди, иерди хъана кланда. Манидар сегънедиз атанмазди, адан къамат, гъерекат, партал акунмазди, тамашачиди адаш вичин къимет гузвайди я. Күчедилай атай хъинди акунмазди, залда авайбайрун итих кважъазава, ахтингбурун манирихъни яб акал хъийизвай. Гаф чи манидаррариз чеб сегънедиз тухудайвални чизвай. Гъикл чир жеда, абурух галаз ківалдахдай пешекарар авачира, мукъват-мукъват репетицияр тийдайла? Гъарда вичелай алакъадай жуверда чи мани "вилик" тухузава. Ихтиин гъалар аквазвай тамашачирикайи гаф байраzi.

Зурба тақъатар

Гъа са вахтунда чун, Республиканын маса халкъарив гекъигайла, бязи терефхірхай вилик ква лагъайтәни жеда. Чахъ къван музыкадин манидин ансамблар (ВИА-яр) садахьни авач. Гъатта вирибурунай авайбайр санап энгигайтәни, жеда. Лап дамахдай кар я: "Ая кам", "Штуп", "Ричал", "Беневша", "Самур", "Сувар", "Шабыдагъ", "Мирес", "Шабынабат", "Къайи булах", "Аран", "Каспий", "Дустар", "Хлек", "Экслюзив", "Гияр", "Девлэт", "Восток", "Ватан", "Кавказ", "Даркүши", "Гъепцель", "Созвездие", "Прибой", "Рухун", "Майдан", "Рассвет", "Девран", "Звезда", "Межлис", "Аям", "Хазар", "Мубарак", "Бахтавар", "Берекат", "Элит", "Престиж", "Звезды Дагестана", "Шедевр", "Маэстро", "Ситория", "Золотая лира", "Садвал", "Казино", "Алмаз", "Мечта", "Караван", "Весна", "Оригинал", "Умуд", "Сабур", "Къисмет", "Нур", "Ходжа", "Дунья", "Дусттал", "Юздаг", "Гульшан", "Бахт", "Хийир", "Хважамжам", "Жегель", "Дустар"...

Гъар са ансамблдихъ вичин манидарарни ава: Сулыгъуют Гъажиева, Роза Магъсумова, Фаризат Зейналова, Эльмира Къараханова, Седает Сайдова, Марина Алиева, Лариса Межибова, Наира Рагъманова, Телли Къарибова, Эльмира Къараханова, Залина Шамова, Жамиля Залова, Алия, Ирада, Диляра, Алина, Фатима, Адиля, Камила Мурсалова, Сейранат Нажафова, Гульмира Алиева, Тамила Хидирова, Заира Чигниева, Латифа Айбетова, Эльмира Исаева, Замина Гъажиева, Магъира Ширинова, Камила Мамедова, Таира Муслапгъозова, Эльза Магъмудова, Сальбина Тагъиева, Жамиля Шабанова, Рена Наврузбекова, Раисат Хидирнабиева, Наиля ва Мадина Шадвиларовар, Мика Рамазанова, Зейнаб Султанагъамедова, Мадина Муртазалиева, Назиля Ризаева, Лилия Султанова, Марина Мигаль, Ияра, Жаклина, Мадина Келечиева, Саида Яралиев, Тарлан Мамедов, Рустам Къарипов, Рустам Пирвердиев, Мегъамед Аликеров, Рустам Рамазанов, Билал Эскендөров, Омар Меликов, Биримбет Гъүсейнханов, Нажмудин Нежедилов, Керим Камилов, Рахидин Исмаилов, Фаик Жамироев, Тельман, Аслан Идрисов, Эрзиман Османов, Равик Рамазанов, Гъасан Гъасанов, Абидин Шерифов, Расул Абдулкебиров, Фархад Абдурагъманов, Малик Мустафаев, Аслан Фейзулаев, Арзуман, Рауф Бабаев, Замир Пашаев, Валерик Шерифов, Ислам Велиханов, Максим, Ислам Мукаилов, Рустам Ибрагимов, Расим Исмаилов, Омар Къазиханов, Гъабиб Мирзамамедов, Вадим Айсав, Амирд Келечиев, Ренат Идрисов, Назмик Шабанов, ашуқъар Осман, Адил, Исмаил, Айдын, Шемшир, Алихан, Шихкерим, Динамудин, Расим, Каир, Рубаба, Эсвира, Периханум, Муталиб, Рамазан, Зугъраб...

Мумкин я, за тівар къун тавур ВИА-ярни, манидарарин хын, гъикл лагъайтла, Дербентдин, Махачкаладин музичилищеяр ва Дағыстандандын күлтүрудардихъ тарифтердін колледж күттәйәй жегъильри музикантрин ва манидаррарин жергәр гъар юкъуз къалинар хъийизвай.

Мумкин я, за тівар къун тавур ВИА-ярни, манидарарин хын, гъикл лагъайтла, Дербентдин, Махачкаладин музичилищеяр ва Дағыстандандын күлтүрудардихъ тарифтердін колледж күттәйәй жегъильри музикантрин ва манидаррарин жергәр гъар юкъуз къалинар хъийизвай.

ва, гъавиляй виридан тіварарни рикел аламукъзашвач, информациядин тақъатра, социальный сетра виридакай герек малуматарни авач. Тілабазава абурувай бейкеф таҳын.

Ибур вири лезги музыкадин искустводин зурба къват, имарат я. Суалар къевеза: абуруй менфат гъикл къачузва? Абурулай лезги музыка вилик тухуз алакъазаван?

Менфат къачузва. Чи вири ВИА-ри халкъдин къулгүзашвава, музыкадин, шадвилин мярекатар, меҳъерар къиле тухузава. Хүррәрани, шегъеррани, республикадилай къеңенди. И кардай абуруз сағырай лугъун лазил я. Лезги халкъдин музыкадин искуство, культура вилик тухунники чипин пай кутаз абурулай къачузаван?

Садазни сир туш, меркезда кылеле физвай Республиканын шад ви умуми мярекатрик чи халкъдин искуство раижизвай ксар кутун адедтис элкъенвач. Ара-бири бязи ашуқъар сегънедиз акъудда, мад маса устадар авачир хыз. Дербентдин 2000 йисан юбилей къейдазавалыни, чаз таттугай гъалар акуна. Мұйынаныз зурба концертра лезгирийн музыкантар, манидарар, ашуқъар, композиторар, қавун пальтиванар, къульдердайбайр акунач. Программадик кутун тавуриялай. Юбилей лезги чилел тухувана, амма лезгия галачиз... И гъахъузивел, барабарсузылал халкъдин къатары риклив наразивална, амма чи чехи къуллугъарал алай халури халкъдив иккіншін түкъүнна...

Гъар сад - чеб-чпиз

Шарттар тарифдинбайр түштәни, музыкантар и манидарри милли музыка вилик финик чипин пай кутазва. Абурулай чешне къачуз, музикальный, күлтүрудин коллеждиз мадни жаванар көлпиз физва, сегънедиз экъечізва, чипиз искустводин рехъ хъязава. Бажарагъуль жаванар чахъ авазва. Гъакъыттар гъа ик тирди 2017-йисуз НТВ телеканалдин "Ты супер" теле-шоу-конкурсда гъалибвал къазанмишай Карина Исмаиловади ви центральный 1-теле-каналдин "Голос" проектда сад лагъай чка къур Селим Аллагъярова успатна. Яран суварин вилик Дербентдин "Гулььстан" залда тешкилай концерттада чи са шумуд жегъиль манидардин иштиракна. Абурулай 13-14 йисуз Румина Мегъамедова хкатна ақвазвай. Адахъ хъсан сесни, сегънедиз тухудай алакъунни ава. Жаван рушуз күмек гудай пешекарар, спонсорар хъайтла, ада Республиканын къеңенди. Карины, Селима хыз, халкъдин тівар хъажда. Ахътинбайр мадни ава, амма чайрал абурумандиз акъуддай тешкилчияр, шарттар ерли авач. Гафбур чипин бажарагъуль жади абурулай къачузава.

Чи тамашачири манидаррарин репертуарда авай манийрал иллаки наразивалзана. Абури чи халкъдин музикадихъ, алакъадихъ, руғыдихъ, тақабурлувилихъ галаз къазвайбайр туш, чи халкъдин къилихъни дөрежадай аквазвайбайр туш лугъуз.

Яратмишазавал касари санал къвалахундай арадал гъизвай мани халкъдин рикле гъахъдайдии, гъиван, якъалайтәни, икрагъ тежедайдини жезва. Гъайиф хын, чи манидаррариз маса ва регъят рехъ жағынан. Абури, пешекар шаирин, композиторин алакъунрикай менфат къачун тийиз, чипин "манияр" арадал гъизвава. Күрелди, гъар сад чеб-чпиз я.

Месэла важибиди, хиди, садавай-къведавай гъязвай тежедайди, четинвилерхъ галаз алакъалуди я. Шаирар чахъ гаф ава, амма композиторар түпнәрдін гъисабиз жеда. Лезги музыкадин тарихдиз вил вегъйла, инал тіварар къун лазим къевеза. Советтин Союздын композиторин Союздын членар хай Готфрид Гъасанова, Сейфулла Геримова, Зейнап Гъажиева, Эльза Ибрагимовади ви гъевескарар композиторар Омар Аюбова, Асеф Мегъамана, Керимхан Бабаева, Фетулла Геримханова, Гъасанагъа Мурсалова, Падишагъ Киберова лезги манидарин майданар гөгъеншарун, ам вилик тухун патал еке зегъмет чуғуна. (Рагымет къур я). Россияндын композиторин Союздын член, госпремийрин лауреат Мегъамед Гъусейнован и реке-

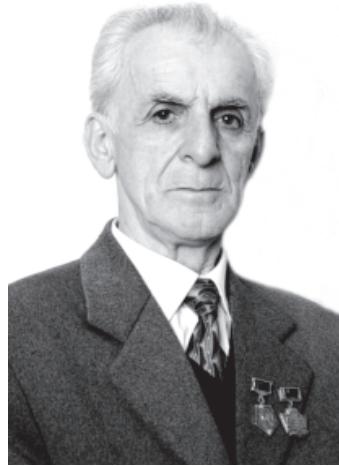
иизвай алахъунар екебур я. Адан манийри лезги музыкадин фондуна лайхилу чка къазва.

Алай вахтунда композиторилин кеспидал вуж машгүл жезва? Мегъамед Гъусейнов, Маина Абдулмуталибова, Къагъыман Ибрагимов, Видади Зулфукъаров, Седакъет Керимова, Мавлудин Хамров, Насир Шагымурадов, Замир Пашаев, Мурад Сайдов... Лезги манийрин фонд девелвти авуник Даниял Къазиева, Сулыгъуют Гъажиевади, Тайиб Мегъамедова, Сергей Аллагъяулиева ақвадай хътиң пай кутуна. Исятда жемятдин арада тіваран авай "Самур", "Мирес", "Бахтавар" ва бази маса ВИА-рик квай гадайрини цийи манияр арадал гъизвава. Абурул тіварар малум туш, вучиз лагъайтла са концертдин мажлис къиле тухузайбайр манийрин авторар (шайр, композитор) малумарзава. Им гыч рехъ гана кланзавай кар туш. Гъевескарарин алахъунри месэла гъялиз күмек гузвач. Композитори технифазав манияр гаф вахтара гъа нотайрал ала-мукъзава, вучиз лагъайтла, чи манидарар композитори халкъдин галаз санал къвалахиз вердиш туш.

Гъейранардай манияр</

Сажидинан - 85 йис

Хкаж хъянва вун мурадрин гуариз...

"Лезги газетдин" редакциядин коллективи юбилиярдиз агақынавай къакъан дөрөжә риклини сидкыидай мубаракзаш.

САЖИДИН

Алискер я
хъукъявви

Гыч са жуъре квачир вичик нукъсанар, Халкъ авунва анжак тек-түк инсанар. Вич рази ва вичел рази хизанар, Сад чида заз - Алискер я хъукъявви.

Садра акун, дерди гълтун бес жедай, Дарих члавуз, рикл аладриз къвезд жедай, Лугъун-хъульрун, япара хуш сес жедай, Сад чида заз - Алискер я хъукъявви.

Хъукъва хуърни шад инсанрин ери тир, Берекатлу, гъам як, гъамни гъери тир, Халкъдиз къуллуг - вичин патай вири тир, Сад чида заз - Алискер я хъукъявви.

Хай халкъдин муаллимдин тъвар алай, Къуллугъарни авур вичи кар алай. Вичел дайм афериндин тъвар алай, Сад чида заз - Алискер я хъукъявви.

Вичиз, гъелбет, хуш туштлани тарифар, Адан дустар я шаирар, арифар. Вужатайлан ийиз гъазур илифар, Сад чида заз - Алискер я хъукъявви.

Саждина, риклиз хуш тир инсан яз, Вун гъамиша рикл хъзвза хъсан яз. Виридалай гъурмет авай масан яз, Сад чида заз - Алискер дуст хъукъявви.

Хъсан туш

Гъар вуч валай алакъатла, хъсанвал Авуналди, къалур жуван инсанвал. Нубат аваз, гъатта нубат авачиз, Мумкин я жув-жував гваз ва я гвачиз, Са члавузни дамах авун хъсан туш!

Вуна дамах аврутлани, таврутлан, Вун вуж ятла аквазва лап хъсандиз.

Ви артухвал вирибуруз такуртлан, Вал пехил яз, са бязибур даклуртлан, Са члавузни дамах авун хъсан туш!

Вун, ви Аллагъ, аферин ви краиз, Хкаж хъянва вун мурадрин гуариз. Чулав ятлан, рех янатлан чарариз, Жув адетдин кас яз хуънух залан туш. Са члавузни дамах авун хъсан туш.

Зазни чида, квезни

Зазни чида, квезни чир хуъх, Дулья гъя икл амуъкъадач.

Гъар са касдихъ жуван сир хуъх, Сирсуздахъ рикл амуъкъадач.

Зазни чида, квезни чир хуъх, Чи къадим тир тарихар.

Гъар къеле гъар са хуър хуъх.

Абур мягъкем хуънухъар.

Квезни чида, зазни чида, Ватан гъыхтин зати ятла.

Ватан ахътин касди хуъда,

Гафни карни сад ятла.

Квезни чира, зазни чир хуъй,

Гележег чи гъикл жеда.

Къелеяр чи гъар са хуър хуъй,

Гъана куз зи рикл жеда!

Диде-буба рекъидач

Диде-буба, хай ватан,

хуван чал,

Сад Аллагъни, са цавни, са чил хъиз я.

Чир хуунухни, жив дульяда авай чал,

Сагъ беденни, дузы къалахдай къил хъиз я.

Дидеярни, бубаярни вахтуналд,

Яшамиш жез халкънавайбур ятлан,

Чун таъминрун хиве авай бахтунал,

Мажал авач, къалабулух кватлани.

Чал амай къван диде буба амуъкъадач,

На некледихъ галаз хъвайи, аял яз.

Амай вири чалар, са кълс къулухъда,

Дидедин чал рикл авай хиял яз.

Акъаҳдайлар вун чаларин гуарай,

Ширина мецел рахас гъар са чаларал.

Эвел камар къачу лезги кларай,

Ахпа хажжез алахъ вун цаварал.

Хай дидед чал алудна риклелай,

Масадакай диде жеда чъвед лагъай.

Авам жемир, алатаи къил къилелай,

Калун пехърез, чан зи туртур, къвед лагъай.

Саждин, на вучиз чинар кузватла?

Дидедин чал - рикл акъудич хурудай.

Кланзатла, тербия гуз гатлуниз,

Са-са члар куг, акъудиз ви чурудай!

Зун къвачел гъикл акъваззава?

И рикл жагъай зун къвачел гъикл къекъевеза?

Сад заз чида, садни чида Аллагъдиз.

Зи къил чарх хъиз, акъваз тийиз, элкъвеэва,

Квевай ятла, зазни чида, Аллагъдиз!

Зи лезги халкъ шадвилерихъ галтугиз,

Виликай рехъ атлудайбур паря я.

Хуруда рикл хажалатри алуғиз,

Атлұзваиди зини халкъдин чара я.

И рикл жагъай вучда закай амуъкъана?

Жизвиярни кваз къаз, гъамар чуғвадай.

Вахъ гъи напак инсандин агъ галуқъана?

Чиляй-цавай акъатай хъиз, тақвадай.

Вуч хайитлан кваз тақвадай рикл хура,

Хульдалди, ам къвани хуунухъ хъсан я.

Алчах тир рикл эвел жува йикк хура,

Ам намусдиз алат тири нукъсан я.

Икл лугъуз за, къуллугъаза эллери,

Халкъдин патай авай гъурмет бес я заз,

Къадирсузи вегъйтлани къевериз,

Рикл тушир, къуру тариф квезд я заз?

Хъулькъвен
къилерал

Жив црай саягъ, хъулькъвен къилерал.

Ашкъидин нақъвар ала зилерал,

Вун тамашна заз,

Зун тамашна заз,

Лув гуз лифери, къвез чи къилерал.

Ашукъ хъана зун вал, таза жейран,

Зун жував гумач, хъана вал гъйран.

Вун тамашна заз,

Зун тамашна заз,

Гъич тақур хътин гъзелдиз къйран.

Бурма чарарин акурла кифер,

Рикл хъкъевеза варз айири,

Вун тамашна заз,

Зун тамашна заз,

Акъаҳдайлар вун чаларин гуарай,

Ширина мецел рахас гъар са чаларал.

Накъварин харап ала зилерал,

Вун тамашна заз,

Зун тамашна заз,

Къекъевез кълан хъана, къуна гъилерал!

Кефер патахъай акъатай хъиз гар,

Вун завай ярғаз акъатзана, яр.

Вун тамашна заз,

Зун тамашна заз,

Зи къилел къвана, ви вилерин хар!

Алатна йисар, агатна яшар,

Заз акур рушаз амазма ухшар.

Вун тамашна заз,

Зун тамашна заз,

Мульбъбатрик хъана чи къушар!

Саждинан рикл, вахъ хъана гъарикл,

Заз къламзана вун, Аллагъ я шерик,

Вун тамашна заз,

Зун тамашна заз,

Къисметдихъ галаз жезва зун чурукъ!

Гъайифар

Гъар пакамаз рахас таза цукверихъ,

Захъ элкъведай мажални ваз жагъанач.

Ихътин гъайбат женни мегер риклерихъ?

Зун рахана, амма вун зав раханач.

Тикрар:

Са вахт къведа чуғваз тадай гъайифар,

Еб атлай нукъл, ам къан хъийиз жедани?

Мульбъбатдин цай ийимир зайифар,

Риклиз къанид хъана лугъуз шедани?

Рагъ акурла, ціраз къани цифериз,

Герек члавуз, гваз къекъевез гар жагъанач.

Къакъан цавар акъван хуш туш лифериз,

Вун гъа кимяй, хъел хъана, зав раханач.

Умъурдикай ийиз тахъуй зарафат,

Къе акурвал ваз пака ам аквадач.

Кланивални пак тир дагъ я Арафат,

Мульбъбатди къведра вичел чуғвадач.

Тикрар:

Са вахт къведа чуғваз тадай гъайифар,

Еб атлай нукъл, ам къан хъийиз жедани?

Мульбъбатдин цай ийимир зайифар,

Риклиз къанид хъана лугъуз шедани?

Къильдикай ийиз тахъуй зарафат,

Къе акурвал ваз пака ам аквадач.

Кланивални пак тир дагъ я Арафат,

Мульбъбатди къведра вичел чуғвадач.

Дин

Шейхдин ирс квадарзавач

Агъмад МАГЬМУДОВ

29-апрелдиз Мегърамдухурун райондин Вини Ярагъын хуре машъур шейх Мегъамед Ярагъви рикел хуниз бахшнавай форум кыле фена.

Ана РД-дин Муфтийдин заместитель Агъмад Кахаева, РД-дин физический культурадин ва спортдин министрдин заместитель, Олимпиадин күгүнүнчөн чемпион Гыйдарбек Гыйдарбеков, Кылбепатан Дағыстанда РД-дин Муфтиятдин марифатдин отделдин рејбэр Шамил Омарова, Гүнүб райондин Согъратт хурьрун администрациян кыл Мегъамед Гъажиомарова, Мегърамдухурун райондин имам Агъмад Мегъамедова, "ННТ" телеканалдин кылиниң редактор Ханжан Къурбанова, дингэллири, общественный деятелери иштиракна.

Форумдин сергъятра аваз рахайбуруу чехи шейхдин уммуздыкай, тарих чирнуниң авай метлебдикай, дағыстанвириин арада садвал, стхавал мягъемарунай ихтилатарна.

Агъмад Кахаева ківаты ханвайбурууз РД-дин Муфтий, шейх Агъмад Афандидин патай форум табрикна. Дүзү уммуур тухунин жигъетдай ада Мегъамед Ярагъви чун патал хъсан чешне тирди кейдна.

Форумдал малум хайивал, 5-майдиз Дербентда, Мегъамед Пайгъамбардин терефдарриз ва шейх Мегъамед Ярагъвидиз бахшна, республикадин дережада аваз Дағыстандин диндин алимирин межлис кыле фида. Муфтиятдин векилри ківаты ханвайбурууз ана иштиракун теклифна.

Чи ватанэгълияр - гъар сана

Чечнядин лезги министр

Лезгийрихъ гурбатра жуъреба-жуъре жа-вабдар күллугърал алай баркаллу, чин тыва-пар краарадини агалкъунралди машъурзавай ватанэгълияр гзаф ава. Чечнядин здравоохраненидин министр, лезги халкъдин дамах Эльхан Абдуллаевич СУЛЕЙМАНОВ тъа ихътинбурукай сад я.

Эльхан 1974-йисан 15-июлдиз Азербайжан республикадин Кылар райондин Яргунрин хуре дидедиз хъана. Ада Азербайжандин медицина-дин университет тафаватлудаказ күтъяна. 1998-1999-йисара Баку шеътерда онкологиядин илимдин централда күллугърал. Гүйгүйнлай Москвада Н.Блохинан тварничын галай онкологиядин централда аспирантура күтъяна, медицинадин илимдин кандидатвилли дережа къячуна. 2012-2014-йисара Г.Н.Сперанскийдин тварничын галай педиатриядин илимдини ахтармишунрин институтда илимдин чехи күллугъчы из күллугърал.

Ватанэгълиди США-да авай дүньядын виридалайни чехи, М.Андерсонан тварничын галай Онкологиядин централда ва Германияда күллугърал рикчи чирвилерин дережа хажна. Текривалу, алакъунар авай дуктур-онколог тир Эльхан Абдуллаевича къецепатан са шумуд чални чизва.

Квез чидани?

Итижлу делилар

Сад лагъай актриса. Дағыстандай тир кинодин сад лагъай актриса Сафият Аскарова 1907-йисуз Ахчегъа дидедиз хъана. Сад лагъай се-ферда ам 1914-йисуз вичин хайи хурурун театридин сегънедал экъечына. Сифте яз "Под влас-тью адата" кинода 1925-йисуз күгъвана. "Мос-фильм" киностудияда күллугъралда давамарна. 1955-йисуз ам залан азардики кечмиш хъана. Москвада кучукнава.

"Асари-Дағыстан" ктаб-твар-ван авай лезги алим-тарихчи ва философ Алкъивадар Гъасан эфендиин (1834-1910), машъур шейх Мегъамед Ярагъвидин хүтдин зеъмет. А ктабда сифте яз Рагъэкъечдай патан Кавказдин (Дағыстан

2014-йисан мартдилай ада Чечняда здравоохраненидин рекъяя кылини меслятичиле, Грозный шеъгерда республикадин онкологиядин диспансердин кылини дуктурвиле күллугърал. Эльхан Сулейманов Чечнядин Рамзан Къадирован теклифдади атана. 2015-йисан ноябрдилай ам здравоохраненидин министрдин сад лагъай заместителвиле тайинарна.

Кардив мукъуфвиди эгечизавай халис пешекар гъар үйисуз күллугъралдын рекъяя вини дере-жадиз хажи хуну адан алакъунриз Чечнядин кыл Р.Къадирова лайхху күимет гузтайвилин гъакындай шағыдвала зава. 2016-йисан 28-апрелдиз Э.Сулейманов Чечнядин здравоохраненидин министрвиле тайинарна.

Чи ватанэгълии министрвиле тайинардайла, Р.Къадирова ингье вуч лагъанатла: "Чаз күн республикада здравоохранение еридин цийи дере-жадиз акъудиз жедай кас яз аквазва. Къенин юкъуз халкъдиз медицинадин рекъяя ийизвай күллугърал хъсанарунин серенжемар къабулун, лап хъсан пешекар гъазурун ва республикадиз тежрибалу дуктурар теклифун герек я".

Республикадин рејбэрдин умудар бажаргъ-лу министрди агалкъунралди уммуурдиз күнчур-мишава. Гъелье "Республикадин онкологиядин диспансердин" кылини дуктурвиле күллугърал чавалай адалай медицинадин хиле хъсанвилихъ хейлин дегишвилер тваз алакъя.

И мукъвара чав агакъай шад хабар къетлен-даказ къейд ийиз күнчава: Москвада П.Герценан тварничын галай МНИОИ-да Эльхан Сулейманова докторвилин диссертация агалкъунралди хвена. Чечнядин лезги министрди хъягъай темадай 2006-2016-йисара ахтармишунар тухванин.

"Лезги газетдин" редакциядин колективди ватанэгълидиз илимдин чехи дережа рикчи сид-къидай мубаракзава. Къуй адахъ гележегда мадни зурба агалкъунар хурай!

тандин) халкъарин тариҳдикай (арабар атай ва XIX асиридин эхирдал күван девирдин) делилар гъатнава.

Къакъан чарчар. Чадавур - Докъузпара райоңда айвай, Чехичай вакын са хел тир Чадавур твар алай вакын чарчар. Чадавур Дағыстан Республикада виридалайни къавкан чарчар я.

Лезги устларар. Лезгири Кылар райондин Хыилер, Мирал, Юкъван Ярагъ хурурерин устларри түкүрнавай кларасдин затарикай гегъеншда-каз менфят къаузчай. Хъенччин къапар гъазурин асул чакаяр Мичегъ, Испик ва Еникент хурур хъана. Күснет, Тигъир, Имамгулукент ва Гы-мыл хурурерин чатухъанарни машъур тир, халкъдин арада абуруз гъурумтет авай.

Дүньяды

Израилди къурху гузва

Израилдин оборонадин министр Авигдор Либермана къейднавайвал, эгер Сирияди Израилдин ВСС-дин аксина Россиядин ракетайрин С-300 комплексар ишлемиш хайитла, чи абур тергда. Министрдин гафар "Ynetnews" чешмеди раижнава.

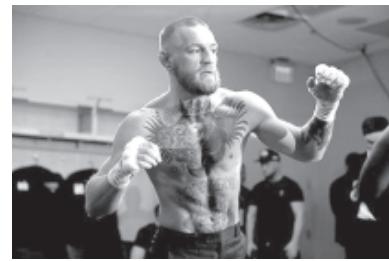

"Уруси Сириядиз ракъурзавай оборонадин яракъар чаз акси я ишлемиш тавун чун патал важибу я", - лагъана ада. Къейднавайвал, акси дульшушда Израилди талукъ тирвал жаваб гуда. "Эгер са ни ятани чи самолетар ягъиз хайитла, чна ам тергда", - лугъузва А. Либермана.

14-апрелдиз США-ди, Великобританияди ва Францияди Сириядал гъужум авурдалай күлүхүү, 20-апрелдиз, Россиядин къецепатан кариин министр С. Лаврова Сириядив яракъар агакъарунай ихтилатны. Гульгүнлай малумарайлал, Сириядин армиядиз С-300 "Фаворит" ракъурунин месэлә гъялнава.

Макгрегоран къаст

Какаҳай женгерай (ММА) Ирландиядин спортсмен Конор Макгрегоран тренер Оуэн Родди Макгрегораз UFC-дин чемпион Гъабиб Нурмегъамедовашъ галаз бягъс тухуз кланза-вайдакай ихтилатны. Идан гъакындай "Allboxing" чешмеди хабар гузва.

"Флойд Мэйуэзерахъ галаз бягъс тухвайдалай күлүхүү Конора заз икл лагъана: "Зи ва Гъабибан бягъсинай ихтилатар физва. Завай и бягъс Россияда кыле фидайвал ийиз жеда. Чна вири "Рокки" фильмда хыз тешкилда. Чун Сибирдиз фида, живедин винел спортдал машъул жеда, күрт алукъина, живедай алар ялда", - лагъана Родди.

Тренерди Конорахъ галаз Россиядин финик кыл кутазвач. 19-апрелдиз Нурмегъамедова къейд авурвал, Макгрегорахъ галаз 2018-йисуз бягъс кыл-ле фин мүмкүн я. Нурмегъамедова Макгрегор күчедални гатаз гъазур тирди лагъана.

Нурмегъамедов пешекарвиллиң женгера садрани магълуб хъанвач. Адахъ 26 гъаливал (8 нокаутталди) ава. Макгрегорахъ лагъайтла, 21 гъаливал-ни 3 магълубвал ава.

Танкар ракъурзава

"Twitter" соцсетдә эцигнавай видеодай аквазвайвал, ротациядин сергъятра ава, США-дай Европадин атлайирин 1-дивизиядин 1-танкарин бригададай танкар рекъе твазва. Идан гъакындай "lenta.ru" чешмеди хабар гузва.

Малумарзайвал, Европадиз күд агъзурдад агакъана аскерар ва воен-ный тадаракар рекъе твазва. Бригададин ихтиярда күдкъанни цүд М1 "Абрамс" танк, Польшадин вишни яхчүр БМП ВВР-2000 ва Америкадин БМП М2 "Бредли", артиллериядин тадаракар ва маса яракъар ава. Европадиз яракъар ракъурунин месэладин гъакындай гъеле ийисан январдин вакца раижнай.

НАТО-дин рагъэкъечдай пад мягъемарунин Atlantic Resolve операциядин сергъятра ава, 2017-йисан январдиз Польшадиз США-дин танкистрин десте фенай. Пентагонди Польшадиз вири санлай 3,5 агъзур аскер, 400-лай газаф чепт атай ва 900-лай газаф чархарал атай техника, тъа жергедай яз 87 танк ва хейлин маса яракъар ракъурун планламишнай.

Яшлу выпускник

Америкадин Толедо шеъерда Дүньядын къед лагъай джедин ветеранды 68 йис инлай вилик вичи гадарай университетдин диплом вахчунан, хабар гузва "Associated Press" чешмеди.

США-дин ВМС-дин пилот Боб Баргер 1950-йисуз Толедо шеъердин университеттик экечинай. Пуд йис алатаила, хизан ва квалия себебяз, адауз вуздиз фидай мүмкүнвални вахт амукънч. Идан гъакындай са шумуд йис инлай вилик ветерандихъ галаз таниш хъайи университетдин күллугъчидиз хабар хъана. Ада архивар къарагъаруниди малум хайивал, Баргера келай курсари алай вахтунда студентри къве йисуз келайдалай күлүхүү къачузвай диплом къачудай мүмкүнвал гузва. Амма 1950-йисуз и жуъредин диплом аваир.

Гъа икл, 96 йисан яшда авай Баргер университетдин тарихда сифте яз виридалайни яшлу выпускник хъана. Диплом къачурдалай күлүхүү лагъурда лугъуз, зарафатзава.

Сенаторар акси я

Америкадин сенаторрин дестедиз Түркиядиз цийи F-35 истребителар гун акъвазариз күнчава. Идан гъакындай "Reuters" чешмеди хабар гузва. Ихътин фикирдад атунин себеб Америкадин кешиш Эндрю Брансон Түркияды дустағы авун я.

Анкарадиз Америкадив 116 къван F-35 истребителар маса къачуз күнчава. Амма, Америкадин сенатор Джеймс Ленкфордан фикирдади, Түркиядин президент Режеп Тайип Эрдогана "къанун саймишавац", гъа-виляй адауз ахътиг техника маса гун "газаф хаталу я".

Сенаторди алава хъувуна хъи, эхиримжи вахтара Түркияди къабулзай стратегиядин къарапар "США-дин итихиз акси къвездә".

2016-йисан 16-июлдин ийифиз Түркияды гъукуматдин къурулушда де-гышвилер тваз күн хүнин алахъунар күлүхүү къилье фенай. Арадал атай гъаларин жильтетдай түкүмдүи чизиз акси яз экъечизавай исламдин күллугъчичи, США-дин Пенсильванияда яшамиш жезвай Фетгъуллагъ Гульенак тахсир кутулай. Бунт алатаидалай күлүхүү 50 агъзур кас къван дустағынай, идалайни гъйри, 140 кас къван квалахъдик магърум яз амукъна. Дустағынайбай-рун арада Америкадин кешиш Брансоннай авай. Эрдогана далил Трампа адавай Брансон азад хъувун талабна, Түркиядин президенттиди лагъайтла, кешиш Гульенак дегишарун теклифна.

Чин гъазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Понедельник, 7 мая

РГВК

- 06.45 «Заряжайся!»
- 07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
- 08.00 «Заряжайся!»
- 08.10 Мультифильмы
- 08.30 «Живые истории»
- 08.55 X/f «Два бойца»
- 10.30 Балет Мусы Оздоева «Жди меня»
- 12.05 «Парламентский вестник»
- 12.30, 16.30 Время новостей Дагестана
- 12.50 «Вдохновение»
- 13.25 Д/c «Полководцы России от древней Руси до XX века»
- 14.50 X/f «Берег его жизни» 1 с.
- 16.50 X/f «Возвращение Будулая» 1 с.
- 18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»
- 19.30, 22.30 Время новостей Дагестана

20.00, 23.00 Время новостей. Махачкала

20.20 «Прогулки по музею» Музей боевой славы

20.50 «Память поколений» Абдулхаким Исаилов

21.20 «Учимся побеждать»

21.40 Д/f «Такая разная война» 1 с.

23.20 «Глобальная сеть»

23.40 Д/c «Война и мифы»

00.30 Время новостей Дагестана

01.00 Передача на табасаранском языке «Мил»

01.35 X/f «Берег его жизни» 2 с.

02.40 «Память поколений» Абдулхаким Исаилов

03.05 X/f «Дорога к дому»

04.35 Передача на табасаранском языке «Мил»

05.00 «Прогулки по музею» Музей боевой славы

05.30 X/f «Возвращение Будулая» 1 с.

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.

9.00, 11.00, 15.00 Новости

9.20 Контрольная закупка.

9.55 Жить здорово! (16+).

12.00 Торжественная церемония вступления в должность Президента Российской Федерации В.В. Путина.

12.50 Время показет. (16+).

15.15 Давай поженимся!

16.00 Мужское/Женское.

17.00 Время показет. (16+).

18.00 Вечерние новости.

01.00 Передача на табасаранском языке «Мил»

01.35 X/f «Берег его жизни» 2 с.

02.40 «Память поколений» Абдулхаким Исаилов

03.05 X/f «Дорога к дому»

04.35 Передача на табасаранском языке «Мил»

05.00 «Прогулки по музею» Музей боевой славы

05.30 X/f «Возвращение Будулая» 1 с.

РОССИЯ 1

08.07-08.10 Местное время. Вести-Дагестан

08.35-08.41 Местное время. Вести-Дагестан

20.45 Местное время. Вести-Дагестан

5.00 Утро России.

9.00 Вести.

9.15 Утро России.

10.00 60 минут. (12+).

11.00 Вести.

12.00 Торжественная церемония вступления в должность Президента Российской Федерации В.В. Путина.

12.50 Время показет. (16+).

15.15 Давай поженимся!

16.00 Мужское/Женское.

17.00 Время показет. (16+).

18.00 Вечерние новости.

01.00 Передача на табасаранском языке «Мил»

01.35 X/f «Берег его жизни» 2 с.

02.40 «Память поколений» Абдулхаким Исаилов

03.05 X/f «Дорога к дому»

04.35 Передача на табасаранском языке «Мил»

05.00 «Прогулки по музею» Музей боевой славы

05.30 X/f «Возвращение Будулая» 1 с.

НТВ

5.00 Т/c «Алиби» на двоих».

6.00, 10.00, 16.00 Сегодня.

6.05 Т/c «Алиби» на двоих».

7.00 Деловое утро НТВ. (12+)

9.00 Т/c «Мухтар. Новый след». (16+).

10.20 Т/c «Братаны». (16+).

12.00 Торжественная церемония вступления в должность Президента Российской Федерации В.В. Путина.

12.50 Место встречи.

16.30 Место встречи.

17.20 ДНК. (16+).

18.15 Т/c «Морские дьяволы. Смерч судьбы».

19.00 Сегодня.

19.40 Т/c «Морские дьяволы. Смерч судьбы».

21.00 Т/c «Посольство».

23.30 Итоги дня.

0.00 X/f «Сочинение ко Дню Победы». (16+).

2.10 Концерт Ансамбля песни и пляски Российской Армии им. А.В.Александрова на Поклонной горе

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).

7.40 По делам несовершеннолетних. (16+).

9.45 Давай разведемся!

11.45 Тест на отцовство. (16+).

12.45 Д/f «Понять. Простить». (16+).

14.25 Мелодрама «Как выйти замуж за миллиона». (16+).

18.00 6 кадров. (16+).

19.00 Мелодрама «Белая ворона». (16+).

22.40 Т/c «Глухарь». (16+).

23.40 6 кадров. (16+).

22.35 Нелюбовь с первого взгляда. (16+).

23.10 Без обмана». Крылатая еда. (16+).

2.30 Д/f «Понять. Простить». (16+).

4.10 Д/c «Замуж за рубеж».

5.10 6 кадров. (16+).

5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.

8.05 Комедия «Баламут».

9.55 Т/c «Ждите неожиданного». (12+).

11.30, 14.30 События.

11.50 Т/c «Ждите неожиданного». (12+).

13.55 Городское собрание.

14.50 Город новости.

15.05 Т/c «Пуаро Агаты Кристи». (Великобритания).

17.00 Естественный отбор.

17.50 Т/c «Дом у последнего фоня», 1 и 2 с. (12+).

19.40 События.

20.00 Петровка, 38. (16+).

20.20 Право голоса. (16+).

22.00 События.

22.35 Нелюбовь с первого взгляда. (16+).

23.10 Военная приемка. След в истории». «Нормандия-Неман». Русский след французской авиации. (12+).

20.20 Специальный репортаж

20.45 Д/c «Загадки века с Сергеем Медведевым».

21.35 Особая статья. (12+).

23.00 Новости дня.

23.15 X/f «Горячий снег».

1.20 X/f «В небе «Ночные ведьмы».

2.55 X/f «Улица младшего сына».

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром.

8.00 X/f «Отец солдата».

9.00 Новости дня.

9.15 X/f «Отец солдата».

10.00 Военные новости.

10.10, 13.15, 14.05 Т/c «Битва за Москву». Фильм 1 и 2.

13.00 Новости дня.

14.00 Военные новости.

18.00 Новости дня.

18.40 Д/f «План Розенберга. Нюрнбергские уроки»

19.35 Военная приемка. След в истории». «Нормандия-Неман». Русский след французской авиации. (12+).

20.20 Специальный репортаж

20.45 Д/c «Загадки века с Сергеем Медведевым».

21.35 Особая статья. (12+).

23.00 Новости дня.

23.15 X/f «Горячий снег».

1.20 X/f «В небе «Ночные ведьмы».

2.55 X/f «Улица младшего сына».

вторник, 8 мая

РГВК

- 06.45 «Заряжайся!»
- 07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
- 07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
- 07.50 «Заряжайся!»
- 08.00 Мультифильм
- 08.45 «Заряжайся!»
- 08.55 Спектакль «Летел журавлик»
- 09.45 Концерт «Песни военных лет»
- 10.30 X/f «Дом, в котором я живу»
- 12.50 «Память поколений» Абдулхаким Исаилов
- 13.20 «Учимся побеждать»
- 13.40 Д/f «Такая разная война» 1 с.
- 14.30 Время новостей Дагестана
- 14.50 X/f «Берег его жизни» 2 с.
- 16.10 Мультифильмы

16.50, 05.25 X/f «Возвращение Будулая» 2с.

18.15 «Память поколений» Ханаша Нурадилов

18.45 Передача на лакском языке «Альчи ва агълу»

19.30, 22.30 Время новостей Дагестана

20.00, 23.00 Время новостей Махачкала

20.50 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни»

21.50 «Правовое поле»

23.20 «Угол зрения»

23.45 Д/c «Война и мифы»

00.30 Время новостей Дагестана

01.00 Передача на лакском языке «Альчи ва агълу»

01.35 X/f «Великий побег»

04.25 Передача на лакском языке «Альчи ва агълу»

05.00 «Правовое поле»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.

9.00 Новости.

9.15 Контрольная закупка.

9.50 Жить здорово! (16+).

10.55 Модный приговор.

12.00 Новости.

15.00 Время показет. (16+).

15.15 Давай поженимся!

16.00 Мужское/Женское.

17.00 Время показет. (16+).

18.00 Вечерние новости.

18.25 Время показет. (16+).

18.50 На самом деле. (16+).

19.50 Пусть говорят. (16+).

21.00 Время.

21.30 Т/c «По законам военного времени».

22.30 Евровидение-2018. Первый полуфинал.

1.30 X/f «На войне как на войне».

2.00 Вести.

2.30 Евровидение-2018. Первый полуфинал.

3.00 Новости.

3.05 X/f «На войне как на войне».

3.15 Маршалы Победы, ч. 2.

4.20 Песни Весны и Победы

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Мадания» (на аварском языке)

11:40, 20.45 Местное время. Вести-Дагестан

5.00 Утро России.

9.00 Вести.

9.15 Утро России.

10.00 Д/f «На честном слове и на одном крыле».

11.00 Вести.

11.55 Аншлаг» и Компания.

12.30 Евровидение-2018. Первый полуфинал.

1.30 X/f «На войне как на войне».

2.00 Вести.

2.30 Евровидение-2018. Первый полуфинал.

3.00 Новости.

3.05 X/f «На войне как на войне».

3.15 Маршалы Победы, ч. 2.

4.20 Песни Весны и Победы

НТВ

5.00 Т/c «Алиби» на двоих».

6.00 Сегодня.

6.05 Т/c «Алиби» на двоих».

7.00 Деловое утро НТВ. (12+)

9.00 Т/c «Мухтар. Новый след». (16+).

10.00 Сегодня.

10.25 Т/c «Братаны». (16+).

13.00 Сегодня.

13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.

14.00 Место встречи.

16.30 Место встречи.

17.20 ДНК. (16+).

18.15 Т/c «Морские дьяволы. Смерч судьбы».

19.00 Сегодня.

19.40 Т/c «Морские дьяволы. Смерч судьбы».

21.00 Т/c «Посольство».

22.30 Итоги дня.

0.00 X/f «Свои». (16+).

2.15 Место встречи. (16+).

4.10 Алтарь Победы.

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).

7.45 По делам несовершеннолетних. (16+).

9.50 Давай разведемся!

11.50 Тест на отцовство. (16+).

12.50 Д/f «Понять. Простить». (16+).

13.55 Мелодрама «Умница, красавица». (16+).

18.00 6 кадров. (16+).

19.00 Мелодрама «В полночь на пристани». (16+).

22.40 Т/c «Глухарь». (16+).

23.40 6 кадров. (16+).

0.30 Т/c «Глухарь». (16+).

1.30 Тест на отцовство. (16+).

2.30 Д/f «Понять. Простить». (16+).

3.35 Д/c «Замуж за рубеж». (16+).

5.35 6 кадров. (16+).

6.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.

8.00 Доктор И... (16+).

8.35 X/f «Смелые люди».

10.35 Д/f «Владимир Этуш. Меня спасла любовь».

11.30 События.

11.50 Т/c «Коломбо». (США).

13.40 Мой герой. Аркадий Ичин. (12+).

14.30 События.

15.05 Т/c «Пуаро Агаты Кристи». (Великобритания).

17.00 Естественный отбор.

17.50 Т/c «Дом у последнего фоня», 3 и 4 с. (12+).

19.40 События.

2

ПЯТНИЦА, 11 МАЯ

РГВК

06.45 «Заряжайся!»
07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Гаданги гамали заманги»
07.50 «Заряжайся!»
08.00 Мультифильмы
08.45 «Заряжайся!»
08.55 X/f «Ленинградская симфония»
10.45 «Память поколений» Узник фашизма Савельева З. П.
11.30 «Пятничная проповедь» Прямая трансляция с центральной Джума-мечети
12.00 «Галерея искусств»
12.50 «Агросектор»
13.20 Д/c «Толководы России от древней Руси до ХХ века»
14.30, 16.30 Время новостей Дагестана

14.50 X/f «Берег его жизни» 3 с.
16.50 X/f «Морской ястреб»
18.30 Обзор газеты «Дагестанская правда»
18.45, 01.00 Передача на кумыкском языке
19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
20.00, 23.00 Время новостей Махачкала
20.20 «Подробности»
20.45 «На виду. Спорт»
21.20 «Память поколений» С. Алиупултанов
21.45 «Моя поэтическая тетрадь»
23.20 Д/c «Война и мифы»
00.30 Время новостей Дагестана
01.35 Т/c «Графиня де Монсоро» 1 с.
02.25 X/f «Сабрина»
05.00 «Моя поэтическая тетрадь»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
5.30 Контрольная закупка.
9.00 Новости.
9.15 Контрольная закупка.
9.50 Жить здорово! (16+).
10.55 Модный приговор.
12.00 Новости.
12.15 Время покажет. (16+).
15.00 Новости.
15.15 Давай поженимся! (16+).
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Время покажет. (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.25 Время покажет. (16+).
18.50 Человек и закон.
19.55 Телегра «Поле чудес».
21.00 Время.
21.30 Три аккорда. (16+).
23.25 Сергей Шнуров. Экспонат. (16+).
0.30 X/f «Хочешь или нет?» (16+).
2.00 X/f «Свет во тьме».
4.20 Модный приговор.

РОССИЯ 1

11:40, 14.40, 17.40, 20.45 Местное время. Вести-Дагестан
18:00 Мир Вашему дому
18.20 Моя малая родина Куяды
18.40 Вести-дежурная часть
5.00 О Утре России.
9.00, 11.00, 14.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном. (12+).
12.00 Судьба человека с Б. Корчевниковым. (12+).
13.00 60 минут. (12+).
15.00 X/f «Переверни страницу». (12+).
17.00 Вести.
18.00 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
19.00 60 минут. (12+).
20.00 Вести.
21.00 Юморина. (12+).
23.55 X/f «Проще пареной репы». (12+).
4.20 Модный приговор.

НТВ

5.00 Т/c «Алиби» на двоих.
6.00 Сегодня.
6.05 Т/c «Алиби» на двоих.
7.00 Деловое утро НТВ. (12+).
9.00 Т/c «Мухтар. Новый след». (16+).
10.00 Сегодня.
10.25 Т/c «Братаны». (16+).
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.30 Место встречи.
17.20 ДНК. (16+).
18.15 Т/c «Морские дьяволы. Смерч судьбы».
19.00 Сегодня.
19.40 Т/c «Морские дьяволы. Смерч судьбы» (16+).
21.00 Т/c «Посольство». (16+).
0.25 Захар Прилепин. Уроки русского. (12+).
1.00 Место встречи. (16+).
2.55 Дачный ответ.
4.00 Алтарь Победы.

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
7.35 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.40 Давай разведемся! (16+).
11.40 Тест на отцовство. (16+).
12.40 Д/f «Понять. Простить». (16+).
14.20 Мелодрама «В полночь на пристани». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Мелодрама «Цветы от Лизы». (16+).
22.55 Т/c «Глухарь». (16+).
23.55 6 кадров. (16+).
0.30 Т/c «Глухарь». (16+).
1.30 Тест на отцовство. (16+).
2.30 Д/f «Понять. Простить». (16+).
4.10 Д/c «Замуж за рубеж». (16+).
5.10 6 кадров. (16+).
5.30 Джейми у себя дома. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.00 X/f «Застава в городах». (12+).
10.05 Детектив «Дом с черными котами». (12+).
11.30 События.
11.50 Детектив «Дом с черными котами». (12+).
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.05 Петровка. 38. (16+).
15.25 Детектив «Ночное происшествие».
17.15 X/f «Трое в лабиринте». (12+).
19.30 В центре событий.
20.40 Красный проект. (16+).
22.00 События.
22.30 С. Безродная «Жена. История любви». (16+).
0.00 Д/f «Наталия Варлей. Без страшки». (12+).
0.50 X/f «...А зори здесь тихие». (12+).
20.40 Т/c «Освобождение». Фильм 1-5. (16+).
23.00 Новости дня.
23.15 Т/c «Освобождение». Фильм 1-5. (16+).

ЗВЕЗДА

6.00 Специальный репортаж. (12+).
6.50 Т/c «Лиговка». Фильм 1 и 2. (16+).
9.00 Новости дня.
9.15 Т/c «Лиговка». Фильм 1 и 2. (16+).
10.00 Военные новости.
10.05 Т/c «Лиговка». Фильм 1 и 2. (16+).
11.20 Т/c «Лиговка». Фильм 3-5. (16+).
13.00 Новости дня.
13.15 Т/c «Лиговка». Фильм 3-5. (16+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/c «Лиговка». Фильм 3-5. (16+).
18.00 Новости дня.
18.40 Т/c «Лиговка». Фильм 6. (16+).
20.40 Т/c «Освобождение». Фильм 1-5. (16+).
23.00 Новости дня.
23.15 Т/c «Освобождение». Фильм 1-5. (16+).

суббота, 12 мая

РГВК

07.00, 08.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Гаданги гамали заманги»
08.00 Мультифильмы
08.55 X/f «Новые похождения Кота в сапогах»
10.35 «Моя поэтическая тетрадь»
11.20 «Мой малыш»
11.50 Д/f «Братья»
12.00 «Галерея вкусов»
12.50 «На виду. Спорт»
13.30 Концерт Селима Альхрова
15.45 «Память поколений» Курмагомед Зиявидинов
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Дагестанско кино. X/f «Канатоходец»
18.10 «Линец»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
05.10 «Полифония»
05.50 X/f «Канатоходец»

19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
19.55 «Парламентский вестник»
20.20 Проект «Мы – российский народ. Дагестан многонациональный»
20.45 «Первая студия»
21.30 «Полифония»
23.00 X/f «Она Вас любит»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
01.35 «Мой малыш»
02.00 Концерт Селима Альхрова
03.45 Д/f «Два орла»
04.35 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
05.10 «Полифония»
05.50 X/f «Канатоходец»

ПЕРВЫЙ

5.20 Контрольная закупка.
6.00, 10.00, 12.00 Новости
6.10 X/f «Иван Бровкин на целине»
8.00 Играй, гармонь любимиya!
20.20 Проект «Мы – российский народ. Дагестан многонациональный»
20.45 «Первая студия»
21.30 «Полифония»
23.00 X/f «Она Вас любит»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
01.35 «Мой малыш»
02.00 Концерт Селима Альхрова
03.45 Д/f «Два орла»
04.35 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
05.10 «Полифония»
05.50 X/f «Канатоходец»

РОССИЯ 1

08:05 Россия-родина моя. Концерт
11:20 Местное время. Вести-Дагестан
14.50 Т/c «Срочно в номер! 2». (12+).
8.35 М/c Смешарики.
9.00 Умницы и умники. (12+).
9.45 Слово пастыря.
10.15 Александр Беляевский. Для всех я стал Фоксом
11.10 Теория заговора.
12.15 Моя мама готовит лучше!
13.20 Георгий Жженов. Вся моя жизнь-сплошная ошибка.
14.25 Эпилож.
17.00 Достояние РЕспублики
18.00 Вечерние новости.
18.15 Достояние РЕспублики
19.00 Пусть говорят. (16+).
20.00 Вести в субботу.
21.20 Пусть говорят. (16+).
22.00 Конкурс «Евровидение-2018». Финал. Прямой эфир.
23.00 X/f «Куда уходит любовь». (12+).
3.00 Т/c «Личное дело». (16+).
4.20 Т/c «Буч Кэссиди и Санденс Кид». (16+).

НТВ

4.55 Пора в отпуск. (16+).
5.40 Звезды сошлися. (16+).
7.25 Смотр.
8.00 Сегодня.
8.20 Их нравы.
8.35 Готовим с А. Зиминным.
9.10 Кто в доме хозяин? (16+).
10.00 Сегодня.
10.20 Главная дорога. (16+).
11.05 Еда живая и мертвая.
12.00 Квартирный вопрос.
13.05 Поедем, поедим!
14.00 Хди меня. (12+).
15.05 Своя игра.
16.00 Сегодня.
16.20 Однажды... (16+).
17.00 Секрет на миллион. Т. Буланова. (16+).
19.00 Центральное телевидение.
20.00 Ты супер!
22.40 Ты не поверишь! (16+).
23.15 Международная пилот-рампа. (16+).
0.15 Квартирник НТВ у Маргалиуса. Группа «25/17». (16+).
1.25 X/f «На дне». (16+).
4.05 Алтарь Победы.

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
8.15 Мелодрама «Только ты».
10.05 Детектив «Любить и ненавидеть». (16+).
14.10 Мелодрама «Проездной билет». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Т/c «Великолепный век». (16+).
22.45 6 кадров. (16+).
0.30 Комедия «Я шагаю по Москве». (16+).
2.00 Мелодрама «В моей смерти прошу винить Клаву К.» (16+).
3.30 Д/c «Замуж за рубеж». (16+).
5.30 Джейми у себя дома. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

5.50 Марш-брюсок. (12+).
6.20 АБВДейка.
6.50 X/f «Воспитание и выгул собак и мужчин».
8.45 Православная энциклопедия.
9.15 Д/f «Наталия Варлей. Без страшки». (12+).
10.05 X/f «Огонь, вода и медные трубы».
11.30, 14.30, 23.40 События.
11.45 Юрий Стоянов. Поздно не бывает. (12+).
12.55 Детектив «Нераскрытым талант». (12+).
14.45 Детектив «Нераскрытым талант». (12+).
15.00 Детектив «Нераскрытым талант». (12+).
15.30 Д/c «Загадки века с Сергеем Рыбаковым». (12+).
16.00 Д/f «Баллада о доблестном рыцаре Айенго».
16.10 Улика из прошлого.
16.35 Спектакль «Синий мальчик». (12+).
17.00 Постскриптум.
21.20 Право знать!. (16+).
23.55 Право голоса. (16+).
3.05 Непобедим с первого взгляда. (16+).
3.40 Обложка. Скандалы с прислугой. (16+).
4.10 Д/f «В моей смерти прошу винить...» (12+).
5.00 Д/f «Мода с риском для жизни». (12+).
23.20 Т/c «Тени исчезают в полдень», 1-7 с. (12+).

ЗВЕЗДА

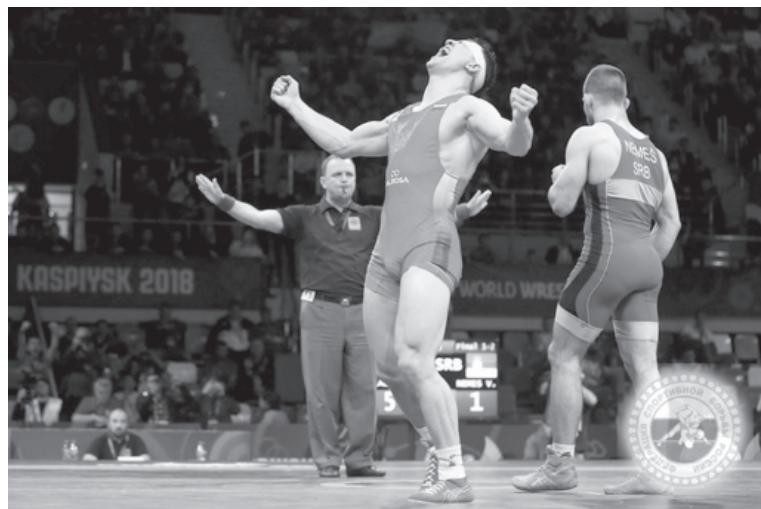
6.20 Д/f «Затопленный край. Таинства Рыбинского моря».<br

Дагъустанда - Европадин чемпионат

1

Күршахар күнай Европадин чемпионатдин официаллык пай 1-майдиз кылле фенатлани, адап сергъятра аваз, акъажунар 27-апрелдилай давам жээза. Чемпионатдин садлагъай юкуз грэглингдэй Россиядин хягъай командади 24 медаль къазанмишна. Абурукай 11 кынзилдинбур, 8 гимишдинбур ва 5 бурнуңдинбур я. Европадин чемпионилин төв къазанмишайбурун арада дагъустанвияр Махач Мегъамедов (62 кг), Гайрбек Ибрагимов (64 кг), Ризван Ризванов (71 кг), Багыр Гъасратов (77 кг), Шамил Мегъамедов (84 кг), Абдурагыман Биларов (100 кг), Гъамзат Стамбулатов (+100 кг) ава. Рушарин арада Лулия Торианская (64 кг), Римма Ануфриева (71 кг), Дарья Николаева (+71 кг) гъалих хъана.

Грекринни римлуңирин жуьреда къуршахар күнай Россиядин хягъай командадин киседиз Сергей Емелина (60 кг), Артём Суркова (67 кг), Адам Курака (72 кг), Роман Власова (77 кг) къизилдин ме-

далар гъана. Заур Кабалоева (63 кг.) бурнуңдин, Бекхан Оздоевна (87 кг.), Виталий Щура (130 кг) гимишдин медалар къазанмишна. Нетижада Россиядин хягъай командади Европадин чемпионатда командадирин арада 1-чка къуна.

- Санлай къачурла, вири команда чемпионатдиз хъсандин гъазур хъанвай ва гадайри турнирда хъсан

бягъсер къалтурна. Анжак къазанмишай къизилдин 4 медалдикай ва амай шабагърикай раҳун таврутла, абурух гзаф гъалаттар хъана ва чна гъалатын винел къалахда, - баян гана командадин къилин тренер Гоги Когуашвили.

6-май Европадин чемпионатдин сергъятра аваз акъажунар кынле фидай эхиримжи югъ я.

46-сеферда

Ағъмед МАГЬМУДОВ

27-28-апрелдиз Кыурагы райондин Килийрин хүре волейболдай республикадин турнир кыле фена. Ам Советтин Союздын Игит Эсед Салигъован экү къаматдиз бахшнавай 46-акъажунар я. Ана иштиракун патал Игитдин ватандиз Бот-

нилай, къульпер авунилай, башлашина.

Э.Салигъован төвэрнүүхъ галай мектебдин директордин заместитель Нариман Керимханова Игитдин умумурдин ва женгинин рекверийкай доклад авуна. Гүльгүнлай мянракатдин иштиракчыри Игитдин бүст тажаралди беゼтмишна.

Курамегъамед Курамегъамедован регбьервилек квай судьяйрин коллегияди нетижажар къурдалай къулухъ малум хъайвал, акъажунар 1-чкадиз - Шамил (70 агъзур манат), 2-чкадиз - Кыурагы

турнирдин тешкилатчыри къейд авуравал, волейболдай ихтигин дережада аваз акъажунар алай вахтунда республикада анжак Кыурагы ва Хунзах районра кыле тухуза.

Галибийкүрүп пишкешар вахкудайла, Замир Азизова мугъманрин ва акъажунар иштиракчырин төвэрнүүхъ хүш келимаяр, турнир хъсан дережада аваз тешкилүнүк

лих, Гумбет, Унцукуп, Хунзах, Шамил районорин хягъай командадир атанвай. "Лезги газетдиз" Кыурагы райондин администрациядин пресс-къуллугъди хабар гайивал, приздин фонд 370 агъзур манатдилай алатнавай.

Волейболдай акъажунар 27-апрелдиз Килийрин школа-интернатдин спортзалда гатлунна. 28-апрелдиз хүрүн центрадал, Эсед Салигъован бүст авай багъда Игит риккел хуниз талукъарнавай мянракат кыле фена. Ана Кыурагы райондин кыл Замир Азизова, райондин ва хүрерин администрацийн векилри, агъсан-къалрин ва ветеранрин советтин председатель Фахрудин Мирзоева, жемядти ва мугъманри иштиракна. Мянракат Игитдин төвэрнүүхъ галай мектебда келзәвай аялри Э.Салигъован гумбетдәл цүквер эцигунилай, манияр тамамару-

(50 агъзур манат), 3-чкадиз Ботлих районин (30 агъзур манат) командаир лайихху хъана. Пулдин премийрилай гъейри, къвенківечи чакар күр командадирив - граммотаярни медалар, турнирдин гъалибичидив Кубок вахканга.

Пулдин премийриз къүгъунра иштиракай амай командаир, бо-

пай кутур вирида сагърай лагъана.

Къведай ийсуз Советтин Союздын Игит Эсед Салигъован дидедиз хъайдалай инихъ 100 ийс тамам жээза. И вакъиадихъ галаз алакъалу яз, тешкилатчыри чин виллик нубатдин турнир мадни хъсандин кыле тухунин макъсад эцигнава.

Лезги хуърер

Нуццүльгъ тариҳдин шагыд

Хазран КЫАСУМОВ

Базардузуль, Шалбуз дагъ, Кетин дагъ, Самур вац!, Самурдин там... Лезгистандын эбди яржар. Лезгистандын гъар са пиплехъни вичин яржар - пак, тариҳдин метлеб авай чакар, имаратар, къақын күкүшар ава. Чи гзаф хуърер тариҳдин шагыдар я. Тарихни шумудни са асирин деринра ава.

"...хайи ерийрин тарих чир хүн неинки лазим, гъакл чарасузни я", - кхъенай А.С.Пушкина.

Чи сүгъбет Нуццүльгърин хуърькай, аният тариҳдин метлеб авай имаратрикай я.

"Нуццүльгъ хуърун тарих" табдидин автор, пенсияда авай тариҳдин муаллим Аким Аскерова къизизайвал, 1000 ийс идалай вилик Кварчагъ дереда, къенин Нуццүльгърин хуър алай чкадал, Гуман лугъудай хуър - шегъер алайди тир. Ам кефердихъай дерин дагъарди, рагъакидай патахъай къақын цлари хуъзвай.

Саки 775 ийс идалай вилик Гуман таттаринни монголрин чапхунчийри тергна.

Лугъузайвал, Гуман төвэр хуърел "Гум", "Гумадин шегъер" гафарикай арадал атана. Тыккى лаъйтайта, дереда гъамиша, гум хъиз, цифътнай жедай.

Нуццүльгърин хуър 300 ийс идалай вилик, XVII-XVIII асирра арадал атана. "Нуццүльгъ" төвэр хуърел "Уццей", "Уццүльгъ", "Уццүльгъ хуър" гафар бинеда аваз, раҳунин къайдада дегишвал гъатна, акъалтна, - шагыдвалзава архивдин делири.

1886-ийсуз тухай переписдин делилралди, ана 127 къвал авай, 671 кас (350 итим ва 321 дишегъли) яшамиш жэзвай.

Нуццүльгърин хуъре Лакарар, Баширар, Жиганар, Куарар, Куркуар, Мерцефар, Чеперар, Шугуар, Чакарар, Тергъияр тухумар яшамиш жэзвай.

Хуърун юкъвай, ам къве патал пайна, Нуццүльгъ вац! ("Яраксу") авахъзава. Ам сифте Кварчагърин, ахпа Рубас вацарик акахъзава, Каспий гъульзүз авахъзава.

1928-ийсуз ина хуърун майиштдин артель ачухна, 1932-ийсуз Урицкийдин төвэрнүүхъ галай колхоз тешкилна, 1965-ийсуз ам "Коммуна" совхоздик кутуна.

30-ийсарин сифте кылера хуъре Совет тешкилна. Саки 30 ийсан вахтунда аният секретарвиле Серъят Мурсалова къваланча.

1918-20-ийсара партийный ва комсомольский ячейкайра пионеррин сифтегъян отрядар тешкилна.

1928-ийсуз Нуццүльгъ сифтегъян школади къвалахиз башламишна, 1935-ийсуз хуъре школадин дарамат эцигна.

Нуццүльгъ 1938-ийсуз комсомолрин организация тешкилна. Ватандын Чехи дядедин ийсара иният 71 кас фронтдин фена, абурукай 22 кас женгера игитвиледи телефон хъана.

1959-ийсуз хуър дүбзендиз эвична.

Нуццүльгърин хуърун мулкуна тариҳдин метлеб авай имаратар, сурар, төбиятдин гүзел чакар гзаф ава.

Хуърун къадим заманадин сурарай руг къаҷудайбуруз күльгэне вахтарин гъилихъ алайдай цамар, түпшалар, чиликай гъакни хъенччин, цурун къапарин күлсар жагъана.

Күльгэне мискиндигин яшар, агъсакъалрин гафаралди, 1500 ийсалай виниз я. Ам устлар Хисен Халимбекова эцигна. Хуърувай 1,5 километрдин яргъа пуд сурар, цин гъамбархана ава.

Нуццүльгърин дагъар төбиятди арадал гъанвай имарат я. Ана 100 метрдин къакъанвиле дагъдин күкваз гзаф къадар кларапдин хар янавай гъвччи майдан ава.

Хуърун, гъакни и дередин, райондин яржарикай - гзаф къадар инсанрин, алимирин фикир желбазавай имаратрикай сад, гъелбетда, күльгэне минара (башня) я. Ам эцигай устлардин төвэр ма-лум туш.

Хуърун төвэр зурба ва къудратлу чинардин (платан) тарци яргъарани машгъурна. Чинардин тар Кавказдин яржарикай сад яз гысабзава. Адакай урус халкъдин, гъакни чкадин шайрри ширияна кхъена. Чинардин къаҷанвал 24 метр, тандын диаметр 2,64 метр я. 2012-ийсуз кларапдин экспертизайрин "Здоровый лес" Центради тухай ахтармишунри къалурайвал, тарцин яшар 360 ийсалай виниз я. Чинар Россиядин виридалайни яшшу тарарин сиягъда гъатнава. 2013-ийсан октябрдин вацра чинардин тар - памятник ачухунин мянракат кыле фена.

Нуццүльгъар Кварчагърин хуърун администрациядик акат-зава.

Хуърун минара

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин печатдин ва информациядин министерство

367018, Махачкъала,
Насрутдинов пр., 1 "а"

КЬИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГИМОВ
Тел/Fax. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
М. А. АГЫМЕДОВ
65-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
65-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САЙДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
Э. Д. ШЕРИФАЛИЕВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
65-00-58

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62
КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА
ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА
НУМРАДИН РЕДАКТОР
Ж. САЙДОВА

Газет йисса 52 сеферда акъатзана. Газет алакъадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гүзчил авунин рекъяя Федеральны къулгүйдн Дагъустан Республикада авай Управлениди 2016-йисан 12-декабрдиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ ТУ 05-00358 Макъалая редакцияди түкүп хийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур эл къевна ваххувач. Редакциядини макъалайриз авторин фикирар сад тахъун мумкин я.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкъала, Насрутдинов пр., 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз ваххудай вахт - 21.00

Чап ийиз ваххана - 18.30

Газет "Издательство" "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,
Пушкин къиче, б.

Тираж 7225

(Г) - И лишандик квай материалар гъакъидихъ чапзавайбүр я.

(Д) - И къван яшар хъянвайбүр къелрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД

Отделение - НБ РД г.Махачкала

БИК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Мубаракрай!

Яргъал йисара багъри "Лезги газетдин" редакцияда гъакъисагъивелди къвалахзавай республикадин культурадин лайихлу работник, зегъметдин ветеран, гъзел Чехи хизандин диде, вах, газетдин жавабдар корректор Майрам Мирзалиевна МАГЪАМДАЛИЕВАДИЗ:

*Йисар фенва...
Туна тахтар Гиярдин,
Меркезда чи муг кутуна
цавярдин.
Шумуд бала - баҳт
бағышна на ярдиз,
Маса къисмет къан хъанач
ви хиялдиз.*

*Халқыдин руғъыдин къулаз
мердиз къулдугъына,
Хизвал хуъз, чар-къелемдиз
бүйругъына.*

*Алхишарни къазанмишина
буллух на,*

*Гила къабул юбилейдин
сагълугъ на:*

*Яшамиши хъухъ мадни
сагъдиз, Майрам яз,
Майва гъизвай бағыдилайни
тиарам яз...*

ВИ ГҮЗЕЛ ЮБИЛЕЙ ТЕБРИКЗАВАЙ "ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН" РЕДАКЦИЯДИН КОЛЛЕКТИВ.

(Г)

Докъузпара райондин Текийрин хъуре яшамиш жезвай райсобранидин депутат, халисан ватанперес, хизандин къиль, яр-дустунал рикъалай инсанперес хва Борис АГЪАКЕРИМОВАЗ:

*Хва я хайи Текидал -
Пир Гъасанан улчидал.
Гъалибилин сувариз,
Пай хъиз, гайи цавари.
Тай авайд туши мердовлиз,
Тадач сайдан дерт виллик.
Дағъ хъиз я пак имандиз,
Дүнья гуда мугъмандиз!
Вири лезги шаиррин
Шуърбет чида шииррин.*

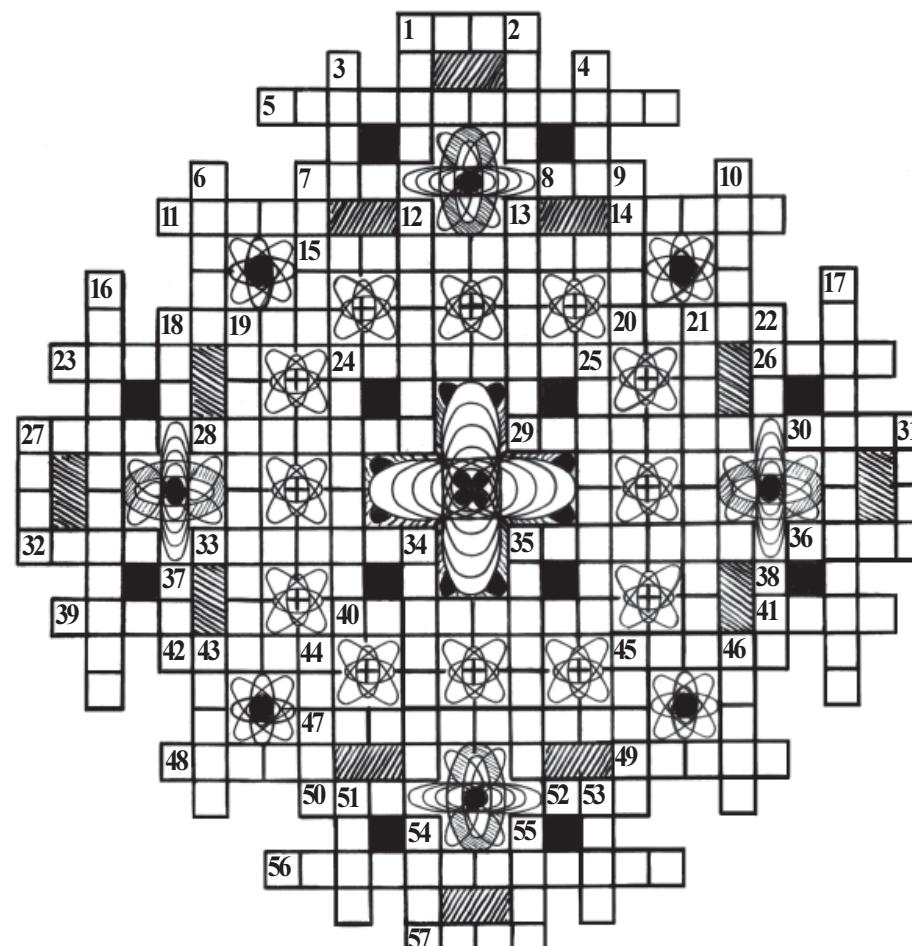
*Къведа виртөед иширинвал,
Цраз, муркәад серинвал.
Ихътин хва, дуст Борис я,
Вирибуруз Варис я!
Вии ийсаҳъ фий*

*гурурши ви,
Зайиф тежесе ерии ви?
Кайванини къвалав газв,
Гагъ къајсъан, гагъ ягълав
газв...*

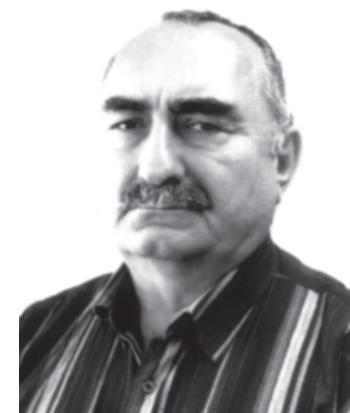
ВУН ХАЙИ ЮГЪ ВА ЧЕХИ ГЪАЛИБИЛИН СУВАРНИ
ТЕБРИКЗАВАЙ МЕРД АЛИ, АДАН ХИЗАНАР, ЯРАР-ДУСТАР.

Кроссворд

Түкүйрайди - Салигъ ИБРАГИМОВ

А.А.Адилов

И ийкъара чав чулав хабар агақына: 64 йисан яшда аваз, вичин къетен бажарагъ, яратмишунрин хатл, еришар ва ерияр фадлай машгъур хъанвай художник-скульптор, РФ-дин художникрин Союздин член Аймад Адилович Адилов рагъметдиз фена.

А.А.Адилов 1954-йисуз Докъузпара райондин Миграгъирин хуъре алимдин хизанди дидедиз хъана. Хуъре юкъван школа, Махачкъалада художественный училище, Москвада В.Сурикован тъварунихъ галай художественный институт ақалтларна.

Вичин алакъунар Аймад Адиловича гъеле мектебда амаз къалурзайвай. Ада миграгъви тъвар-ван авай художникрин - Гъейбат Гъейбатован, Эмирбек Керимован рехъ давамарна. Гъзел рангаралди чуугунвай адан "Шалбуз дагъ", "Гъажи-Давуд", "Дагъдин хуър", "Пакаман ярар" ва маса шикилар республикадин, вирисоюздин, дүнъядин выставкайрани эцигна.

Эхиримжи вахтунда ам чи

Сулейман-Стальский райондин культурадин управленидин коллектив.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективиди машгъур художник-скульптор

Аймад Адилович АДИЛОВ

кечмиш хъунхъ галаз алакъалу яз адан хизандиз, мукъва-къилийиз, бағрийиз башсагълугъвал гузва.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективиди играми стих АЗИЗ

рагъметдиз финихъ галаз алакъалу яз Каспийскдин дүйм-дүйз механикадин заводдин къилин бухгалтер Абдуллагъ Азизоваз, рагъметлудан хизандиз, вири бағрийиз башсагълугъвал гузва.

"ЛГ"-дин 17-нумрадиз акъатай кроссвордин жавабар:
дүйз ЦАРАРА: 3. Гъафил. 6. Пларя. 7. Азиат. 10. Эркек. 11. Чанта. 12. Фикир.

14. Сабур. 18. Мирзэ. 19. Устад. 20. Дидар.

ТИК ЦАРАРА: 1. Жаван. 2. Либас. 4. Тавар. 5. Лянет. 8. Несиб. 9. Марал. 13. Иблис. 15. Ухшар. 16. Векил. 17. Дуван.

ДҮЙЗ ЦАРАРА: 1. Уймах. 5. СНГ-дик квай са улыкведин миллет. 7. Зулун кульпур марф.

8. Ламувал. 11. Чубандин сумка. 14. Хуърун улакъ. 15. Госдумада депутат хъайи лезги. 18. Цин чешме. 20. Риклиз хуш, таза. 23. Цийи ийсан тар. 24. Яргъа авай затл хъсан таквадай кас. 26. Векын са жуъре. 27. Хъыникъдин баплах. 28. Фитнекар. 29. Са вуч ятлан гъасилзайвай чак. 30. Екатеринбургдин футбодлин клуб.

32. Балкандан алайда маса балклан тухун. 33. Къуру чил. 35. Дишегълидин тъвар. 36. Лакрин газет. 39. Къурагъ районда са хуър. 40. Райондин администрациядин кульпур тъвар. 41. Тернопольский областда са шегъер. 42. Читинский областда са шегъер. 45. Заводда чрай фу. 47. Тербиялувал. 48. Ам гъар ийсуз 9-Майдиз Яру майдандал къиле тухуда. 49. Ксун. 50. Къуршахар къунин са жуъре. 52. Вахт къалурдай алат. 56. Мегъарамдхуърун районда са хуър. 57. Сулейман-Стальский районда са хуър.

ТИК ЦАРАРА: 1. Цин хвал. 2. Махачкъала-дин футбодлин клуб. 3. Акыл битмish тахъан-вай инсан. 4. Сусахъ галаз фидай дишели.

6. Тарцин чкалдикай хранвай къват. 7. Кларасдин кур. 9. Жегъиль. 10. Гъамиша тир, даиман. 12. Вилериз таквазвойди. 13. Хъел ядай яракъ. 16. Саламдин гаф. 17. Са кар къилиз акъудиз жедай вини дережадин алакъун. 18. Емишдин тарап авай чака. 19. Хъсан хесетар, кутугайвал. 21. Заарлувал. 22. Развай яклалай къачуда. 24. Сифтегъян. 25. Пензенский областда са шегъер. 27. Ам какадизни ава, клерецизни. 31. Мегъарамдхуърун футбоддин клуб. 34. Дуъзвал авачир гафар, ихтилата. 35. Пабни гъуль тирди тестикъарун. 37. Татарин хуърек. 38. Вирт гъасилдад гъашарат. 43. Къвалин дакларни... 44. Техил, гъуър твадай къаб. 45. Чукъул, дергес хци авун. 46. Гъуърчен къуш. 51. Къуърен бала. 53. Ахчерь районда са хуър. 54. Ички. 55. Капл ийдай вахт хъайила мискиндай эвер гун.